

Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας

Πτυχιακή Εργασία

**Μετάφραση και σχολιασμός κειμένου του Νικολάου Πολίτη
για το Διεθνές Ποινικό Δίκαιο**

Κιοσέ Σταυρούλα

Ξ2020052

Επιβλέποντες καθηγητές: Πολίτης Μιχάλης, Λίβας Σωτήρης

ΚΕΡΚΥΡΑ

Ιούνιος 2024

Στον φύλακα άγγελό μου...

Περίληψη

Ο Νικόλαος Πολίτης, γεννημένος το 1872 στην Κέρκυρα, υπήρξε μία από τις κορυφαίες προσωπικότητες της ελληνικής νομικής και διπλωματικής σκηνής. Σπούδασε νομικά στη Γαλλία και ανέλαβε σημαντικές θέσεις, όπως διευθυντής του Υπουργείου Εξωτερικών και πρώτος αντιπρόσωπος της Ελλάδας στην Κοινωνία των Εθνών. Η συνεργασία του με τον Ελευθέριο Βενιζέλο υπήρξε καθοριστική για τη διαμόρφωση της διεθνούς πολιτικής της χώρας.

Το συγγραφικό του έργο αφορά κυρίως το διεθνές δίκαιο, ενώ ιδιαίτερα σημαντικό είναι το βιβλίο του με τίτλο «Οι νέες τάσεις του Διεθνούς Δικαίου» (1927). Αυτό το έργο αποτέλεσε αντικείμενο ανάλυσης και μετάφρασης στην παρούσα εργασία, εστιάζοντας κυρίως σε ένα κεφάλαιο σχετικό με το Διεθνές Ποινικό Δίκαιο. Το κείμενο του Πολίτη συνδυάζει νομικές θεωρίες με προσωπικές παρατηρήσεις, διατηρώντας παράλληλα τη διαχρονικότητά του.

Η μετάφραση ενός τέτοιου κειμένου απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή στη νομική ορολογία και την πολιτισμική προσαρμογή. Χρησιμοποιήθηκαν εξειδικευμένες βάσεις δεδομένων, εγχειρίδια διεθνούς δικαίου, καθώς και δίγλωσσα νομικά λεξικά. Η πρόκληση της μετάφρασης ήταν να συνδυαστούν η επιστημονική ακρίβεια με την προσαρμογή στη γλώσσα στόχο, αποφεύγοντας τη δημιουργία κειμένου που «μυρίζει» μετάφραση. Σημαντικός ήταν επίσης και ο ρόλος της διαχρονικότητας του κειμένου.

Η διαχείριση των συντακτικών και γραμματικών στοιχείων, καθώς και η ακριβής απόδοση των νομικών εννοιών, ήταν κρίσιμη για την κατανόηση του κειμένου. Επιπλέον, η σύγκριση των απόψεων του Πολίτη με τη σύγχρονη νομική πραγματικότητα αποδεικνύει τη συνεχιζόμενη επικαιρότητα του έργου του. Το έργο του παραμένει σημαντικό για τη μελέτη των διεθνών σχέσεων και του διεθνούς δικαίου μέχρι σήμερα.

Abstract

Nikolaos Politis, born in 1872 in Corfu, was one of the leading figures in the Greek legal and diplomatic scene. He studied law in France and held significant positions, such as Director of the Ministry of Foreign Affairs and the first representative of Greece in the League of Nations. His collaboration with Eleftherios Venizelos was crucial in shaping the country's international policy.

His writings primarily concern international law, with his book titled "The New Tendencies of International Law" (1927) being particularly noteworthy. This work was analyzed and translated in the present thesis, focusing mainly on a chapter related to International Criminal Law. Politis' text combines legal theories with personal observations while maintaining its timelessness.

Translating such a text requires particular attention to legal terminology and cultural adaptation. Specialized databases, international law manuals, and bilingual legal dictionaries were utilized. The challenge of the translation was to combine scientific accuracy with adaptation to the target language, avoiding the creation of a text that "smells" of translation. The timelessness of the text also played an important role.

Managing syntactic and grammatical elements, as well as accurately conveying legal concepts, was critical for the understanding of the text. Additionally, comparing Politis' views with contemporary legal reality demonstrates the ongoing relevance of his work. His work remains significant for the study of international relations and law to this day.

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή.....σελ. 6	σελ. 6
2. Μετάφραση.....σελ. 7	σελ. 7
3. Σχολιασμός.....σελ. 26	σελ. 26
4. Επίλογος.....σελ. 32	σελ. 32
5. Βιβλιογραφία.....σελ. 33	σελ. 33

Εισαγωγή

Ο Νικόλαος Πολίτης, γεννημένος το 1872 στην Κέρκυρα, ήταν νομικός, πολιτικός και διπλωμάτης. Σπούδασε νομικά, πολιτικές και οικονομικές επιστήμες στο Παρίσι και από πολύ νεαρή ηλικία ξεκίνησε να διδάσκει Διεθνές Δίκαιο σε γαλλικά πανεπιστήμια. Γρήγορα ξεχώρισε ως μία από τις πιο έγκυρες επιστημονικές προσωπικότητες του απόδημου ελληνισμού, ενώ σημαντική ήταν η συνεργασία του με τον τότε Έλληνα πρωθυπουργό, Ελευθέριο Βενιζέλο. Το 1914, αφού επέστρεψε στην Ελλάδα, διετέλεσε διευθυντής του Υπουργείου Εξωτερικών και λίγα χρόνια αργότερα πρώτος αντιπρόσωπος της Ελλάδας στη νεοϊδρυθείσα τότε Κοινωνία των Εθνών. Στις 29 Σεπτεμβρίου 1924 υπέγραψε ως υπουργός εξωτερικών, μαζί με τον Βούλγαρο ομόλογό του Καλφώφ, το Πρωτόκολλο Πολίτη-Καλφώφ που αφορούσε την εφαρμογή διατάξεων της Συνθήκης του Νεϊγύ (1919) και της Συνθήκης των Σεβρών (1920) που αφορούσαν την αμοιβαία και οικειοθελή ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ των χωρών καθώς και την προστασία των μειονοτήτων.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης και το συγγραφικό του έργο. Ως μια σημαντική προσωπικότητα του νομικού κόσμου και της διεθνολογίας, συνέγραψε μεγάλο αριθμό μελετών και έργων, εκ των οποίων τα περισσότερα είναι γραμμένα στη γαλλική γλώσσα. Κάποια από τα σημαντικότερα έργα του είναι τα εξής:

- Ο ελληνοτουρκικός πόλεμος, 1898
- Η διεθνής δικαιοσύνη (La justice internationale), 1923
- Οι νέες τάσεις του Διεθνούς Δικαίου (Les nouvelles tendances du droit international), 1927

Το τελευταίο βιβλίο ήταν αυτό που χρησιμοποιήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας πτυχιακής εργασίας όπου μεταφράστηκε, από τα Γαλλικά στα Ελληνικά, ένα κεφάλαιο σχετικό με το Διεθνές Ποινικό Δίκαιο και την εφαρμογή του λίγα χρόνια μετά την ίδρυση της Κοινωνίας των Εθνών (κεφ. 3).

Η εργασία αυτή έχει ως στόχο να αναλύσει και να εμβαθύνει στις ιδέες του Νικολάου Πολίτη σχετικά με το Διεθνές Ποινικό Δίκαιο γενικότερα και την ίδρυση ενός Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου ειδικότερα, καθώς και να συμβάλει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στη νομική επιστήμη, προσφέροντας στην ελληνική νομική βιβλιογραφία την μετάφραση του κειμένου αυτού. Επιπλέον, σκοπός είναι να δοθεί ώθηση για περαιτέρω μελέτη του έργου του Πολίτη, γαλλόφωνου και ελληνόφωνου, καθώς έχει σίγουρα πολλά να προσφέρει στη σύγχρονη διπλωματία, στη νομική επιστήμη, αλλά και στην πολιτική.

Μετάφραση

LE DROIT PÉNAL INTERNATIONAL	ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ
1 Tant que le droit international a été le droit des États souverains, il n'a pu avoir un système pénal propre. Cependant, comme pour valoir pratiquement, tout droit doit comporter des sanctions, celles du droit international ont été établies, en harmonie avec sa nature spéciale, par des moyens empiriques, plus ou moins efficaces, suivant que les violations à réprimer étaient le fait des individus ou celui des gouvernants. Les actes individuels pouvaient être réprimés par les soins des États. Le droit international se bornait à définir les faits répréhensibles et s'en remettait aux États pour les inscrire dans leurs lois pénales et en assurer la répression. Il s'est formé ainsi, dans le droit international, un ensemble de règles pénales, révélées par la coutume ou formulées par les traités, qui visait la répression de certains actes individuels contraires soit au droit de la paix, soit aux lois de la guerre. Avec le développement des relations et de la solidarité internationale, leur nombre est allé en augmentant. Il est devenu considérable surtout dans le droit de la paix. Le plus ancien crime international est celui de la piraterie. Il est défini par la coutume. Le droit conventionnel y a assimilé d'autres faits plus ou moins graves, passés soit en mer, tels que la traite des noirs, les délits de pêche, la vente de boissons alcooliques, la détérioration de câbles sous-marins, soit sur le territoire d'un pays, tels que le trafic des armes, des	1 Όσο το διεθνές δίκαιο βασιζόταν στο δίκαιο των κυρίαρχων κρατών, δεν μπορούσε να έχει το δικό του ποινικό σύστημα. Εντούτοις, δεδομένου ότι κάθε δίκαιο πρέπει να περιλαμβάνει κυρώσεις για να είναι αποτελεσματικό στην πράξη, αυτές του διεθνούς δικαίου θεσπίστηκαν με εμπειρικά μέσα, περισσότερο ή λιγότερο αποτελεσματικά, και σε αρμονία με την ιδιαίτερη φύση του, ανάλογα με το αν οι παραβιάσεις που έπρεπε να κατασταλούν διαπράχθηκαν από άτομα ή από κυβερνήσεις. Οι ατομικές παραβάσεις θα μπορούσαν να καταστέλλονται από τα ίδια τα κράτη. Το διεθνές δίκαιο περιοριζόταν στον ορισμό των καταδικαστέων πράξεων και άφηνε τα κράτη να τις ενσωματώνουν στο ποινικό τους δίκαιο και να εξασφαλίζουν την επιβολή των απαραίτητων κυρώσεων. Το διεθνές δίκαιο ανέπτυξε έτσι ένα σύνολο ποινικών κανόνων, που προέκυψαν από το εθιμικό δίκαιο ή διατυπώθηκαν σε συνθήκες, οι οποίες αποσκοπούσαν στην τιμωρία ορισμένων ατομικών πράξεων που αντίκειντο είτε στο δίκαιο της ειρήνης είτε στους νόμους περί πολέμου. Με την ανάπτυξη των διεθνών σχέσεων και της διεθνούς αλληλεγγύης, ο αριθμός τους αυξήθηκε σημαντικά, ιδίως όσον αφορά το δίκαιο της ειρήνης. Το παλαιότερο διεθνές έγκλημα είναι η πειρατεία, η οποία ορίζεται από το εθιμικό δίκαιο. Το συμβατικό δίκαιο έχει εξομοιώσει με αυτή άλλες περισσότερο ή λιγότερο σοβαρές πράξεις, που διαπράττονται είτε στη θάλασσα, όπως το δουλεμπόριο, οι παραβάσεις της νομοθεσίας για την αλιεία, η πώληση αλκοολούχων ποτών, η καταστροφή υποβρυχίων καλωδίων, είτε στην

drogues nuisibles et des publications obscènes, la traite des femmes et des enfants, l'usage abusif de l'emblème de la Croix-Rouge. A cette liste, le Gouvernement français a proposé l'année dernière d'ajouter l'entreprise de faux monnayage. Cette proposition a été soumise par le Conseil de la S. D. N. à l'examen d'un comité d'experts en affaires de banque et en droit pénal.

Il en a été de même pour la violation du droit de la guerre. D'après la coutume, chaque belligérant a la faculté de réprimer les actes commis, en violation des lois de la guerre, non seulement par ses ressortissants, mais encore par des particuliers ennemis ou neutres. Le droit de la guerre crée aussi à la charge des belligérants des obligations. Ils ont le devoir de les observer et de les faire respecter par leurs armées. La convention de la Haye de 1907, sur les lois et coutumes de la guerre sur terre, les oblige (art. 1) à donner à leurs armées des instructions conformes au droit international et les déclare (art. 3) responsables des actes commis, en violation de ses dispositions, par des personnes faisant partie de leurs forces armées. Le traité de Washington du 6 février 1922, sur les sous-marins et les gaz asphyxiants, a précisé à cet égard un certain nombre de règles et déclaré (art. 3) que tout individu quelconque, agissant ou non sur l'ordre d'un supérieur hiérarchique, qui violerait l'une de ces règles, sera susceptible d'être jugé ou puni, par les autorités de toute Puissance dans le ressort de laquelle il sera trouvé, comme s'il avait commis un acte de piraterie.

Ce système ne donne pas suffisamment satisfaction au besoin d'ordre ressenti de plus en plus vivement par la communauté internationale. Il peut se faire qu'il n'y ait compétence pour aucun État ou, au contraire, qu'il y en ait pour plusieurs en même temps; la répression n'est pas uniforme dans tous les pays; et, en fait, à l'égard de certains actes, spécialement reprochés aux armées en campagne, elle peut être dérisoire ou aboutir même à l'impunité.

επικράτεια ενός κράτους, όπως το εμπόριο όπλων, επικίνδυνων ναρκωτικών και άσεμνων εντύπων, το εμπόριο γυναικών και παιδιών και η κατάχρηση του εμβλήματος του Ερυθρού Σταυρού. Πέρυσι, η γαλλική κυβέρνηση πρότεινε να προστεθεί σε αυτή τη λίστα και η παραχάραξη. Η πρόταση αυτή είχε υποβληθεί από το Συμβούλιο της ΚτΕ σε μια επιτροπή εμπειρογνομόνων για θέματα τραπεζικού και ποινικού δικαίου.

Το ίδιο ισχύει και για τις παραβιάσεις του δικαίου του πολέμου. Σύμφωνα με το εθιμικό δίκαιο, κάθε εμπόλεμος έχει το δικαίωμα να τιμωρεί πράξεις που διαπράττονται κατά παράβαση των νόμων περί πολέμου, όχι μόνο από τους πολίτες του, αλλά και από εχθρούς ή από άτομα προερχόμενα από ουδέτερες χώρες. Το δίκαιο του πολέμου δημιουργεί επίσης υποχρεώσεις για τους εμπόλεμους. Έχουν την υποχρέωση να τους τηρούν και να διασφαλίζουν ότι οι στρατοί τους τους σέβονται. Η Σύμβαση της Χάγης «περί των νόμων και εθίμων εν τω κατά ξηράν πολέμω» του 1907, τους υποχρεώνει (άρθρο 1) να δίνουν στους στρατούς τους οδηγίες σύμφωνες με το διεθνές δίκαιο και τους κηρύσσει (άρθρο 3) υπεύθυνους για πράξεις που διαπράττονται από προσωπικό των ενόπλων δυνάμεών τους κατά παράβαση των διατάξεών της. Η Συνθήκη της Ουάσινγκτον της 6ης Φεβρουαρίου 1922, σχετικά με τα υποβρύχια και τα ασφυξιογόνα αέρια, καθόριζε ορισμένους κανόνες σχετικά με το θέμα αυτό και δήλωνε (άρθρο 3) ότι κάθε άτομο το οποίο παραβιάζει οποιονδήποτε από τους κανόνες αυτούς, ενεργώντας υπό τις διαταγές ανώτερων αξιωματικών ή μη, θα υπόκειται σε δίκη ή τιμωρία, από τις αρχές οποιασδήποτε Δύναμης στη δικαιοδοσία της οποίας βρίσκεται, σαν να είχε διαπράξει πράξη πειρατείας.

Το σύστημα αυτό δεν ικανοποιεί επαρκώς την ανάγκη για ευταξία που αισθάνεται όλο και περισσότερο η διεθνής κοινότητα. Μπορεί να μην έχει κανένα κράτος αρμοδιότητα ή, αντιστρόφως, να έχουν αρμοδιότητα πολλά μαζί, με αποτέλεσμα η καταστολή να μην είναι ομοιόμορφη σε όλες τις χώρες. Στην πραγματικότητα, όσον αφορά ορισμένες πράξεις, ιδίως εκείνες που προσάπτονται στους στρατούς στο πεδίο μάχης, η καταστολή μπορεί να καταλήξει πενιχρή ή ακόμη και εν τέλει να μην εφαρμοστεί.

Η σοβαρότερη ανεπάρκεια του συστήματος είναι ότι δεν προβλέπει τη δίωξη των παραβάσεων του διεθνούς δικαίου που διαπράττουν οι κυβερνήσεις, είτε επειδή,

Le plus grave défaut du système est qu'il n'organise pas la poursuite des violations commises contre le droit international par les gouvernants, soit qu'ils se rendent, faute de répression sérieuse, complices de crimes individuels, soit qu'ils violent directement les règles relatives à leur propre conduite. Le droit international admettait sans doute que, même dans ces hypothèses, il comportait une sanction, mais en laissant le soin de l'exercer à l'État lésé, loin de contribuer à réprimer et à prévenir le désordre international, il aboutissait à l'étendre et à l'aggraver, car si l'État lésé ne parvenait pas à obtenir à l'amiable le redressement du tort dont il avait souffert, il était autorisé à employer la force et à recourir à la guerre contre l'État coupable. Jadis, il est vrai, depuis les canonistes du moyen âge jusqu'à Grotius, la doctrine s'était efforcée de distinguer les cas où l'emploi de la force était admissible de ceux où il ne l'était pas. La règle commençait ainsi à s'accréditer que la guerre n'était licite que si elle était entreprise pour faire triompher un droit violé; dans tous autres cas, elle devait être tenue pour un abus de la force. Malheureusement tout cet effort fut perdu par le triomphe de la conception du pouvoir absolu. La souveraineté a tué la théorie du justum bellum. La prétention des États de n'avoir à rendre aucun compte de leurs actes les a portés à revendiquer le droit de faire de leur force l'usage que bon leur semblait. Cependant les nécessités de la vie réagissaient sans cesse contre les abus de la force. Elles ont fini, dans les dernières décades du XIXe siècle, par réveiller dans la conscience des peuples l'ancienne idée que la guerre injuste doit être proscrite. Faute de critérium précis de l'illégitimité de la guerre, le droit s'est orienté vers l'organisation d'une procédure de règlement pacifique des différends, grâce à laquelle on pouvait indirectement réduire l'usage du droit de guerre. Les Conférences de la Haye ont travaillé dans cet esprit. La même	ελλείπει ουσιαστικής καταστολής, καθίστανται συνεργοί σε μεμονωμένα εγκλήματα, είτε επειδή παραβιάζουν άμεσα τους κανόνες που ορίζουν τη δική τους συμπεριφορά. Το διεθνές δίκαιο αποδεχόταν αναμφίβολα ότι θα φρόντιζε για κυρώσεις ακόμη και σε αυτές τις περιπτώσεις, όμως αφήνοντας την επιβολή τους στο κράτος που έχει υποστεί τη ζημιά αντί να συμβάλει το ίδιο στην καταστολή και την πρόληψη της διεθνούς αταξίας, κατέληγε στην επέκταση και επιδείνωσή της. Αυτό συνέβη διότι αν το ζημιωμένο κράτος δεν κατάφερνε να αποκαταστήσει με φιλικό διακανονισμό την αδικία που είχε υποστεί, είχε το δικαίωμα να χρησιμοποιήσει βία και να καταφύγει σε πόλεμο εναντίον του ένοχου κράτους. Είναι γεγονός πως στο παρελθόν, από το Κανονικό (Εκκλησιαστικό) Δίκαιο του Μεσαίωνα μέχρι τον Γκρότιους, η θεωρία προσπαθούσε να διακρίνει τις περιπτώσεις στις οποίες η χρήση βίας ήταν επιτρεπτή από εκείνες στις οποίες δεν ήταν. Έτσι, άρχισε να εδραιώνεται ο κανόνας ότι ο πόλεμος ήταν νόμιμος μόνο αν γινόταν για την αποκατάσταση ενός δικαιώματος που είχε παραβιαστεί - σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, έπρεπε να θεωρείται κατάχρηση εξουσίας. Δυστυχώς, όλη αυτή η προσπάθεια χάθηκε με την επικράτηση της έννοιας της απόλυτης εξουσίας. Η κυριαρχία σκότωσε τη θεωρία το justum bellum. Η αξίωση των κρατών να μην λογοδοτούν για τις πράξεις τους τα οδήγησε στο να διεκδικούν το δικαίωμα να ασκούν βία κατά το δοκούν. Ωστόσο, οι ανάγκες της ζωής συνεχώς λειτουργούσαν αδιάλειπτα ανασταλτικά στην κατάχρηση της βίας. Τις τελευταίες δεκαετίες του δέκατου ένατου αιώνα οι ανάγκες αυτές οδήγησαν στην επαναφορά στη συνείδηση των ανθρώπων της παλιάς ιδέας ότι ο άδικος πόλεμος πρέπει να χαρακτηριστεί παράνομος. Ελλείπει ενός ακριβούς κριτηρίου για τον ορισμό του παράνομου του πολέμου, το Δίκαιο στράφηκε προς την οργάνωση μιας διαδικασίας ειρηνικής επίλυσης των διαφορών, με την οποία θα μπορούσε να περιοριστεί έμμεσα η χρήση του δικαίου του πολέμου. Οι Συνδιασκέψεις της Χάγης λειτούργησαν σε αυτό το πνεύμα. Η ίδια ιδέα ενέπνευσε τη σύμβαση Πόρτερ και τις συνθήκες Μπράιαν. Το σύμφωνο της ΚτΕ υλοποίησε σε μεγάλο βαθμό τις τάσεις αυτές, θέτοντας ορισμένους περιορισμούς στην
--	---

idée a inspiré la convention Porter et les traités Bryan. Le pacte de la S. D. N. a réalisé ces tendances dans une large mesure. Il apporte à la liberté de guerre certaines limitations. Entre membres de la S. D. N., le recours à la force est en principe interdit. Il ne reste permis qu'à titre exceptionnel : dans le cas de légitime défense, dans celui de la violation d'un droit officiellement reconnu et dans les hypothèses où, s'agissant d'une activité juridiquement non limitée, la procédure pacifique préalable ne trouve pas sa pleine application. Un nouveau progrès a été fait quand, dans le projet de traité d'assistance mutuelle de 1923, il a été déclaré que « la guerre d'agression est un crime international. » En même temps, il s'est développé parallèlement l'idée que ce crime ne concerne pas seulement l'État attaqué mais tous les autres États intéressés au maintien de l'ordre international. Déjà Grotius signalait que les États tiers ont le droit de prendre les armes pour défendre une juste cause qui ne les touche pas directement. C'était la reconnaissance d'une certaine solidarité entre tous les membres de la communauté internationale dans le respect du droit des gens. Depuis le XVIIe siècle, ce sentiment est devenu plus strict : ce n'est plus seulement, pour les États tiers, un droit, c'est un devoir d'accorder leur appui au pays injustement attaqué. Telle est la règle qui vaut entre membres de la S. D. N.; l'article 16 du pacte dit : « Si un membre de la Société recourt à la guerre, contrairement aux engagements pris aux articles 12, 13 ou 15, il est ipso facto considéré comme ayant commis un acte de guerre contre tous les autres membres de la Société, » Ceux-ci s'engagent à collaborer avec l'État attaqué contre l'agresseur. Mais les sanctions prévues manquent de précision. On s'est vainement efforcé jusqu'ici d'arriver à cet égard à un accord plus clair. C'était l'objet du projet précité de 1923 et du	ελευθερία του πολέμου. Η χρήση βίας μεταξύ των μελών της ΚτΕ απαγορεύεται κατ' αρχήν. Παραμένει επιτρεπτή μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις: σε περιπτώσεις αυτοάμυνας, σε περιπτώσεις παραβίασης επίσημα αναγνωρισμένου δικαιώματος και σε υποθέσεις όπου δεν εφαρμόζεται πλήρως η προηγούμενη ειρηνική διαδικασία, διότι μια δραστηριότητα μπορεί να είναι νομικά απεριορίστη. Περαιτέρω πρόοδος σημειώθηκε όταν, στο σχέδιο της συνθήκης αμοιβαίας συνδρομής του 1923, δηλώθηκε ότι «ο επιθετικός πόλεμος αποτελεί διεθνές έγκλημα». Ταυτόχρονα, αναπτύχθηκε η ιδέα πως το έγκλημα αυτό δεν αφορά μόνο το κράτος που δέχεται την επίθεση, αλλά και όλα τα υπόλοιπα κράτη που ενδιαφέρονται για τη διατήρηση της διεθνούς τάξης. Ο Γκρότιους είχε ήδη επισημάνει ότι τα τρίτα κράτη έχουν το δικαίωμα να παρέμβουν κάνοντας χρήση ένοπλης βίας για να υπερασπιστούν έναν «αγαθό» σκοπό που δεν τα αφορά άμεσα. Αυτό αποτέλεσε την αναγνώριση μιας ορισμένης αλληλεγγύης μεταξύ όλων των μελών της διεθνούς κοινότητας όσον αφορά το δίκαιο των λαών. Από τον 17ο αιώνα, το αίσθημα αυτό έχει γίνει πιο αυστηρό: πλέον, δεν είναι απλώς δικαίωμα, είναι καθήκον των τρίτων κρατών να παράσχουν την υποστήριξή τους σε μια χώρα που δέχεται άδικη επίθεση. Αυτός είναι ο κανόνας που ισχύει μεταξύ των μελών της ΚτΕ. Το άρθρο 16 του συμφώνου ορίζει ότι: «Εάν ένα μέλος της ΚτΕ καταφύγει σε πόλεμο, κατά παράβαση των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί στα άρθρα 12, 13 ή 15, θα θεωρείται ipso facto ότι έχει διαπράξει πολεμική ενέργεια εναντίον όλων των άλλων μελών της ΚτΕ», τα οποία αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συνεργαστούν με το κράτος που δέχθηκε την επίθεση εναντίον του επιτιθέμενου. Όμως οι προβλεπόμενες κυρώσεις στερούνται σαφήνειας. Έχουν καταβληθεί μάταιες προσπάθειες για την επίτευξη μιας σαφέστερης συμφωνίας στο θέμα αυτό. Αυτός ήταν ο σκοπός του προαναφερθέντος σχεδίου του 1923 και του Πρωτοκόλλου που υπογράφηκε στη Γενεύη το 1924. Και τα δύο απέτυχαν, διότι, κατά τη βούληση ορισμένων Δυνάμεων, έδιναν στις προβλεπόμενες κυρώσεις κατά του επιτιθέμενου υπερβολική έκταση και αυστηρότητα. Στη συνθήκη του Λοκαρνό του 1925 μεταξύ των Δυνάμεων της Δυτικής Ευρώπης, η Γερμανία και το
---	--

protocole de Genève de 1924. Tous deux ont échoué, parce qu'au gré de certaines Puissances, ils donnaient aux sanctions envisagées contre l'agresseur une extension et une rigueur exagérées. Par le pacte rhénan conclu à Locarno en 1925 entre les Puissances de l'Europe occidentale, l'Allemagne et la Belgique, et l'Allemagne et la France se sont engagées réciproquement à ne se livrer de part et d'autre à aucune attaque ou invasion et à ne recourir, en principe, dans aucun cas à la guerre. Au sujet des sanctions, on se borne à dire qu'en cas de violation de cet engagement, chacune des Puissances contractantes prêterait immédiatement son assistance à la victime de l'agression. La détermination de l'agresseur est un autre point délicat. Dans le projet de 1923, elle devait être faite par le Conseil de la S. D. N., statuant à l'unanimité. Il en est de même dans le pacte de Locarno. Le protocole de Genève, au contraire, établissait un système de présomptions grâce auxquelles, dans les cas les plus fréquents et les plus graves, la détermination avait lieu de manière automatique. Enfin dans un projet de traité préparé en 1924 par un comité américain sur le désarmement et la sécurité, le soin de désigner l'agresseur était confié à la Cour permanente de la justice internationale. Aucun de ces systèmes n'est absolument satisfaisant. Le but à atteindre est la rapidité de la détermination de l'agresseur, car, pour être efficaces, les secours attendus par la victime de l'agression doivent intervenir sans délai. Dans l'organisation complémentaire que la S. D. N. est destinée à recevoir selon le modèle du pacte rhénan, la guerre ne sera plus concevable que comme mesure de défense ou de sanction poursuivie au nom ou avec l'autorisation de la S. D. N. Encore faut-il remarquer que la guerre défensive elle-même ne sera permise qu'en cas d'absolue nécessité. C'est l'idée qui s'est dégagée des débats auxquels a donné lieu devant le Conseil de	Βέλγιο, καθώς και η Γερμανία και η Γαλλία, αναλάμβαναν αμοιβαία την υποχρέωση να μην προβαίνουν σε καμία επίθεση ή εισβολή από οποιαδήποτε πλευρά και κατ' αρχήν να μην καταφεύγουν σε καμία περίπτωση σε πόλεμο. Όσον αφορά το θέμα των κυρώσεων, αναφέρεται απλώς ότι σε περίπτωση παραβίασης αυτής της δέσμευσης, κάθε μία από τις υπόλοιπες συμβαλλόμενες Δυνάμεις θα παρείχε αμέσως συνδρομή στο θύμα της επίθεσης. Ο προσδιορισμός του επιτιθέμενου ήταν ένα άλλο λεπτό σημείο. Σύμφωνα με το σχέδιο του 1923, αυτό θα γινόταν από το Συμβούλιο της ΚτΕ. Το ίδιο ισχύει και για τη συνθήκη του Λοκάρνο. Από την άλλη πλευρά, το Πρωτόκολλο της Γενεύης καθιέρωσε ένα σύστημα τεκμηρίων, σύμφωνα με το οποίο, στις πιο συχνές και σοβαρές περιπτώσεις, ο προσδιορισμός γινόταν αυτόματα. Τέλος, σε ένα σχέδιο συνθήκης που εκπονήθηκε το 1924 από μια αμερικανική επιτροπή αφοπλισμού και ασφάλειας, το έργο του προσδιορισμού του επιτιθέμενου ανατέθηκε στο Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης. Κανένα από αυτά τα συστήματα δεν είναι απολύτως ικανοποιητικό. Ο στόχος είναι να προσδιοριστεί άμεσα ο επιτιθέμενος, διότι για να είναι ένα σύστημα αποτελεσματικό, η συνδρομή που αναμένει το θύμα της επίθεσης πρέπει να φτάσει σε αυτό χωρίς καθυστέρηση. Στη συμπληρωματική οργάνωση που προορίζεται να λάβει η ΚτΕ, σύμφωνα με το πρότυπο της συνθήκης του Λοκάρνο, ο πόλεμος θα γίνεται αποδεκτός μόνο ως μέτρο άμυνας ή ως κύρωση που θα ασκείται στο όνομα της ΚτΕ ή με την εξουσιοδότησή της. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι ο αμυντικός πόλεμος θα επιτρέπεται μόνο σε περιπτώσεις απόλυτης ανάγκης. Αυτή είναι η ιδέα που προέκυψε από τις συζητήσεις ενώπιον του Συμβουλίου για το ελληνοβουλγαρικό συνοριακό επεισόδιο του Οκτωβρίου 1925. Όσον αφορά τα κράτη που δεν είναι μέλη της ΚτΕ, η διεθνής αλληλεγγύη είναι λιγότερο αποτελεσματική. Ωστόσο, αν και δεν τα υποχρεώνει να παράσχουν συνδρομή στο θύμα της επίθεσης, τους επιβάλλει τουλάχιστον την υποχρέωση να μην παρέχουν καμία διευκόλυνση στον επιτιθέμενο. Η ιδέα αυτή έχει διαδοθεί ευρέως τα τελευταία χρόνια στις Ηνωμένες Πολιτείες, ως αποτέλεσμα των προσπαθειών «για να τεθεί ο πόλεμος εκτός νόμου» (to outlaw the war). Ένας
---	---

l'incident de frontière gréco-bulgare d'octobre 1925.

Quant aux États qui ne font pas partie de la S. D. N., la solidarité internationale produit moins d'effet. Cependant si elle ne les oblige pas à prêter assistance à la victime de l'agression, elle leur impose au moins le devoir de n'accorder aucune facilité à l'agresseur. Cette idée a été largement répandue ces dernières années aux États-Unis, comme conséquence des efforts faits pour « mettre la guerre hors la loi » (to outlaw the war). Une des raisons qui ont fait échouer le protocole de Genève, est la crainte de certaines Puissances que l'exercice des sanctions militaires ou même économiques prévues contre l'agresseur aurait risqué de les mettre en conflit avec les États-Unis. Car si dans une guerre de sanction de la S. D. N., les États-Unis s'en tenaient rigoureusement à l'ancienne notion de la neutralité, ils pourraient constituer un obstacle au succès des opérations entreprises contre l'agresseur et, par conséquent, au développement de la paix du monde. Avec le réajustement des forces qui s'opère en Europe, et dont les accords de Locarno marquent la première étape, la notion de la neutralité a complètement changé de sens. Autrefois, quand la guerre était libre, les pays tiers avaient aussi la liberté de rester neutres; leur neutralité était plutôt un bien, un symbole de paix, car elle permettait d'empêcher l'extension de la guerre. Désormais il en est autrement. Si la guerre éclate entre deux pays qui se sont engagés à la considérer comme un crime international, les tiers qui, en qualité de neutres, revendiqueraient la liberté de continuer à fournir des armes et des marchandises à l'agresseur, deviendraient moralement, aux yeux du monde civilisé, ses complices. Se basant sur ce raisonnement, le Pr Shotwell a préconisé la réforme de la politique de neutralité des États-Unis. Sur sa proposition, la Massachusetts Congregational Conference, lors de sa 123e session de mai 1925, adopté à l'unanimité le vœu que le président des États-Unis soit invité à déclarer, comme principe de politique générale, qu'en

apô τους λόγους για τους οποίους απέτυχε το Πρωτόκολλο της Γενεύης ήταν ο φόβος ορισμένων Δυνάμεων πως με την άσκηση των στρατιωτικών ή και οικονομικών κυρώσεων που αυτό προέβλεπε κατά του επιτιθέμενου, θα έρχονταν σε σύγκρουση με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Και αυτό διότι αν σε έναν πόλεμο με κυρώσεις από μεριάς της ΚτΕ, οι Ηνωμένες Πολιτείες τηρούσαν αυστηρά την παλιά έννοια της ουδετερότητας, πιθανόν να αποτελούσαν εμπόδιο στην επιτυχία των επιχειρήσεων που θα διεξάγονταν εναντίον του επιτιθέμενου και, κατά συνέπεια, στην εδραίωση της παγκόσμιας ειρήνης. Με την αναπροσαρμογή των δυνάμεων που δρουν στην Ευρώπη, και των οποίων το πρώτο βήμα ήταν οι συνθήκες του Λοκαρνό, η έννοια της ουδετερότητας άλλαξε εντελώς το νόημά της. Στο παρελθόν, όταν ο πόλεμος δεν υπόκειτο σε περιορισμούς, οι τρίτες χώρες είχαν επίσης την δυνατότητα να παραμείνουν ουδέτερες – η ουδετερότητά τους αναγνωριζόταν ως κάτι θετικό, ως ένα σύμβολο ειρήνης, καθώς εμποδίζει την εξάπλωση του πολέμου. Όμως η κατάσταση είναι διαφορετική τώρα. Αν ξεσπάσει πόλεμος μεταξύ δύο χωρών που έχουν δεσμευτεί να τον αντιμετωπίσουν ως διεθνές έγκλημα, οι τρίτες χώρες που, ως ουδέτερες, διεκδικούν την ελευθερία να συνεχίσουν να προμηθεύουν όπλα και αγαθά στον επιτιθέμενο γίνονται, στα μάτια του πολιτισμένου κόσμου, ηθικοί αυτουργοί του πολέμου. Με βάση αυτό το σκεπτικό ο καθηγητής Shotwell τάχθηκε υπέρ της αναθεώρησης της πολιτικής ουδετερότητας των Ηνωμένων Πολιτειών. Κατόπιν της πρότασής του, η Κογκρεγκασιοναλιστική διάσκεψη της Μασαχουσέτης, κατά την 123^η συνεδρίασή της τον Μάιο του 1925, υιοθέτησε ομόφωνα την επιθυμία να κληθεί ο Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών να δηλώσει, ως αρχή γενικής πολιτικής, ότι σε περίπτωση πολέμου μεταξύ κρατών που βρίσκονταν ανάμεσα σε αυτά που είχαν συμφωνήσει για τις μεθόδους προσδιορισμού του επιτιθέμενου, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα επικαλούνταν το δικαίωμά τους να παραμείνουν ουδέτερες ώστε να παράσχουν υποστήριξη σε μια χώρα που χαρακτηρίζεται επιτιθέμενη. Η πρόταση αυτή επιδοκιμάστηκε από τις εκκλησίες καθώς και από μεγάλο αριθμό επιστημόνων. Στο ηθικό επιχείρημα που πρόβαλε ο καθηγητής Shotwell, ο Δρ D. Hunter Miller πρόσθεσε πως η εδραίωση της παγκόσμιας ειρήνης ήταν υπέρ του συμφέροντος των Ηνωμένων Πολιτειών.

cas de guerre entre États ayant accepté entre eux des méthodes pour définir l'agresseur, les États-Unis n'interpréteraient pas leurs droits de neutres de manière à prêter appui à un pays devenu agresseur. Cette proposition a rencontré la sympathie des églises et d'un grand nombre de savants. A l'argument moral invoqué par le Pr Shotwell, le Dr D. Hunter Miller a ajouté celui de l'intérêt des États-Unis à voir consolider la paix du monde.

Plus les peuples seront convaincus que la guerre est un crime, plus nombreux seront les obstacles qui se dresseront contre la tentation de le commettre. La transformation de la notion de neutralité en est un. Mais il en est encore d'autres. Si l'interdiction de la guerre d'agression ne s'adresse officiellement qu'aux gouvernants, elle ne manquera pas cependant d'exercer une profonde influence sur la mentalité des masses. Dès lors que les individus auront le sentiment qu'en procédant à une agression non provoquée, leurs gouvernants commettent un crime, ils en arriveront peut-être à penser, avec le Dr H. Wehberg, que l'intérêt supérieur de leur pays leur dicte l'impérieux devoir de refuser d'obéir à des ordres que la conscience universelle tient pour criminels.

Mais il ne suffit pas de condamner la guerre ni de prendre des mesures d'assistance en faveur des nations injustement attaquées. Il faut organiser, contre les auteurs responsables du crime de guerre ou de tout autre crime ou délit international, un système de répression propre à produire les effets de prévention et d'amendement que cherchent à obtenir, dans l'ordre interne, les législations pénales des divers pays.

Les circonstances dans lesquelles la dernière guerre a éclaté et la manière dont elle a été poursuivie ont fait sentir plus vivement que jamais le besoin de renforcer les sanctions du droit international.

Obéissant à ce sentiment, le traité de Versailles (art. 227) a décidé la mise en accusation de l'ancien empereur allemand pour offense suprême contre la morale

Όσο περισσότεροι άνθρωποι θεωρούν ότι ο πόλεμος είναι έγκλημα, τόσο περισσότερο μειώνονται οι πιθανότητες να τον διαπράξουν. Η αλλαγή του σημασιολογικού περιεχομένου του όρου της ουδετερότητας είναι ένας τρόπος να μειωθούν οι πιθανότητες πολέμου. Υπάρχουν όμως και άλλοι. Παρόλο που η απαγόρευση του επιθετικού πολέμου απευθύνεται επισήμως μόνο στις κυβερνήσεις, θα έχει εντούτοις βαθιά επίδραση και στη νοοτροπία των μαζών. Από τη στιγμή που τα άτομα θα νιώσουν ότι οι κυβερνώντες διαπράττουν έγκλημα πραγματοποιώντας μια απρόκλητη επίθεση, πιθανόν να οδηγηθούν στο συμπέρασμα, όπως έκανε και ο Δρ H. Wehberg, ότι τα συμφέροντα της χώρας τους υπαγορεύουν ότι έχουν υπέρτατο καθήκον να αρνηθούν να υπακούσουν σε διαταγές που η παγκόσμια συνείδηση θεωρεί εγκληματικές.

Όμως δεν αρκεί να καταδικάσει κανείς τον πόλεμο ή να λάβει μέτρα ενίσχυσης των εθνών που δέχονται άδικη επίθεση. Είναι απαραίτητο να οργανωθεί ένα σύστημα καταστολής κατά των υπευθύνων για εγκλήματα πολέμου και για οποιοδήποτε άλλο διεθνές έγκλημα ή αδίκημα, που θα είναι ικανό να επιφέρει στην εγχώρια τάξη τα προληπτικά και βελτιωτικά αποτελέσματα που επιδιώκει η ποινική νομοθεσία των διαφόρων χωρών.

Οι συνθήκες κάτω από τις οποίες ξέσπασε ο τελευταίος πόλεμος και ο τρόπος με τον οποίο εξελίχθηκε, έκαναν πιο έντονη από ποτέ την ανάγκη ενίσχυσης των κυρώσεων του διεθνούς δικαίου.

Σε αυτό το πνεύμα, με το κείμενο της Συνθήκης των Βερσαλλιών (άρθρο 227) αποφασίστηκε να απαγγελθούν κατηγορίες κατά του πρώην Γερμανού αυτοκράτορα για το ύψιστο αδίκημα κατά της διεθνούς ηθικής και του ιερού κύρους των συνθηκών. Καθόρισε επίσης τις πράξεις που αντιβαίνουν στους νόμους και τα έθιμα του πολέμου ως διεθνή εγκλήματα και οργάνωσε την τιμωρία τους (άρθρο 228 και επόμενα). Παρόμοιες διατάξεις συμπεριλήφθηκαν και στις άλλες συνθήκες ειρήνης, με εξαίρεση τη Συνθήκη της Λωζάνης. Το σύστημα συμπληρώθηκε με την μη επικυρωμένη Συνθήκη των Σεβρών με την υποχρέωση που επιβλήθηκε στην τουρκική κυβέρνηση να παραδώσει στις συμμαχικές δυνάμεις τους υπεύθυνους για τις σφαγές που οργανώθηκαν στην Τουρκία κατά τη διάρκεια του πολέμου. Προστέθηκε επίσης (άρθρο 230) ότι, για την εκδίκηση των σφαγών αυτών, η ΚτΕ

internationale et l'autorité sacrée des traités. Il a en outre retenu comme crimes internationaux les actes contraires aux lois et coutumes de la guerre et il en a organisé la répression (art. 228 et suiv.). Des dispositions semblables ont été insérées dans les autres traités de paix, à l'exception de celui de Lausanne. Le système était complété dans le traité non ratifié de Sèvres par l'obligation mise à la charge du Gouvernement turc de livrer aux pays alliés les personnes responsables des massacres organisés en Turquie au cours de la guerre. Il y était ajouté (art. 230) que, dans le cas où pour juger ces massacres, la S. D. N. aurait constitué en temps utile un tribunal compétent, les alliés se réservaient le droit d'y déférer les accusés, et le Gouvernement turc s'engageait à reconnaître l'autorité de ce tribunal.

La même préoccupation avait inspiré au baron Descamps l'idée de proposer, en 1920, devant le Comité de juristes chargé par la S. D. N. de préparer le statut de la Cour permanente de justice internationale, la création d'une Haute-Cour internationale de justice criminelle pour juger tous crimes contre l'ordre public international et le droit des gens universel.

Ni les dispositions des traités de paix, ni le projet du baron Descamps n'eurent des suites pratiques. Les unes restèrent en fait lettre morte. L'autre, recommandé non sans hésitation par le Comité de juristes à l'examen du Conseil de la S. D. N., fut considéré comme inutile par la première Assemblée de la Société, qui estima que la solution d'un si grave problème était pour le moins prématurée.

Néanmoins ces faits attirèrent l'attention du monde civilisé sur la nécessité de réprimer de manière effective le crime de guerre et les crimes et délits connexes.

La question préoccupe actuellement tous ceux qui cherchent des moyens pratiques de mettre la guerre hors la loi. De nombreux plans ont été proposés à cet effet. Celui qui avait été tracé en 1921 par M. S. O. Levinson, de Chicago, avait inspiré en 1923 au sénateur

δημιούργησε ένα αρμόδιο δικαστήριο, οι σύμμαχοι επιφυλάχθηκαν να παραπέμψουν τους κατηγορούμενους σε αυτό και η τουρκική κυβέρνηση δεσμεύτηκε να αναγνωρίσει την εξουσία αυτού του δικαστηρίου.

Η ίδια ανησυχία είχε εμπνεύσει τον βαρόνο Descamps να προτείνει, το 1920, στην Επιτροπή Νομικών που είχε οριστεί από την ΚτΕ υπεύθυνη για να προετοιμάσει τη νομική υπόσταση του Διαρκούς Δικαστηρίου Διεθνούς Δικαιοσύνης, τη δημιουργία ενός Διεθνούς Ανώτατου Ποινικού Δικαστηρίου που θα εκδίκασε όλα τα εγκλήματα κατά της διεθνούς δημόσιας τάξης και του οικουμενικού δικαίου των εθνών.

Ούτε οι διατάξεις των συνθηκών ειρήνης ούτε το σχέδιο του βαρόνου Descamps είχαν πρακτικές συνέπειες. Οι πρώτες παρέμειναν κενό γράμμα. Το άλλο, που συστήθηκε διστακτικά από την Επιτροπή Νομικών για να εξεταστεί από το Συμβούλιο της ΚτΕ, θεωρήθηκε περιττό από την πρώτη Συνέλευσή της, η οποία θεώρησε ότι η λύση ενός τόσο σοβαρού προβλήματος ήταν πρόωρη.

Ωστόσο, τα γεγονότα αυτά επέστησαν την προσοχή του πολιτισμένου κόσμου στην ανάγκη αποτελεσματικής τιμωρίας των εγκλημάτων πολέμου και των συναφών αδικημάτων.

Το θέμα αυτό απασχολεί σήμερα όλους εκείνους που αναζητούν πρακτικούς τρόπους για την απαγόρευση του πολέμου. Πολλά σχέδια έχουν προταθεί για το σκοπό αυτό. Αυτό που περιγράφηκε το 1921 από τον S. O. Levinson, από το Σικάγο, ενέπνευσε τον γερουσιαστή Borah το 1923 να συντάξει ένα ψήφισμα με σκοπό, μεταξύ άλλων, να θέσει εκτός νόμου τον πόλεμο ως έγκλημα κατά του δικαίου των εθνών και να ενθαρρύνει όλα τα έθνη να αναλάβουν να οδηγήσουν ενώπιον της δικαιοσύνης και να τιμωρήσουν τους δικούς τους πολεμοκάπηλους και κερδοσκόπους, σύμφωνα με εξουσίες ανάλογες με εκείνες που το Σύνταγμα των Ηνωμένων Πολιτειών εκχωρεί στο Κογκρέσο για τον καθορισμό και την τιμωρία των αδικημάτων κατά του δικαίου των εθνών.

Το πρόβλημα έχει εξεταστεί γενικότερα από νομομαθείς. Έχει αποτελέσει αφορμή για τη παραγωγή άφθονης βιβλιογραφίας. Υπήρξε αντικείμενο σημαντικών συζητήσεων σε διάφορες ενώσεις, οι οποίοι

Borah un projet de résolution tendant notamment à proscrire la guerre comme crime contre le droit des gens et à encourager toutes les nations à s'engager à traduire en justice et à punir leurs propres auteurs et profiteurs de guerre, en vertu de pouvoirs analogues à ceux que la constitution des États-Unis donne au Congrès pour définir et punir les infractions contre le droit des gens. Le problème a été examiné d'une manière plus générale par les juristes. Il a donné lieu à une abondante littérature. Il a fait l'objet d'importants débats au sein de plusieurs corporations, qui continuent à en poursuivre l'examen en vue de solutions pratiques. L'International Law Association en a été saisie en 1922. Le Pr Bellot lui a soumis en 1924 un projet très détaillé tendant à la création d'une Cour permanente de justice pénale internationale. Examiné et amendé par un comité spécial, ce projet a été adopté par l'Association dans sa session de Vienne en août 1926. De son côté, l'Union interparlementaire s'en est occupée à sa conférence de Berne, en 1924, et à sa conférence de Washington, en 1925; elle a créé un comité permanent chargé d'étudier la criminalité de guerre et d'élaborer, sur la base d'un remarquable projet du Pr V. Pella, un avant-projet de code répressif des nations. Enfin l'Association internationale de droit pénal a entrepris à son tour l'étude de la question de l'opportunité d'instituer une juridiction criminelle internationale. Elle a été saisie d'un grand nombre de rapports, qui ont été discutés au Congrès qu'elle a tenu à Bruxelles, en juillet 1926. Le Congrès a émis le vœu qu'il soit attribué à la Cour permanente de justice internationale, en matière répressive, une certaine compétence dont il a défini les grandes lignes. Ce mouvement déjà si important est destiné à acquérir une ampleur et une force croissantes, parce qu'il est conforme à l'évolution suivie	συνεχίζουν να το εξετάζουν με σκοπό την εξεύρεση πρακτικών λύσεων. Το θέμα παραπέμφθηκε στην International Law Association (ILA) το 1922. Το 1924, ο καθηγητής Bellot υπέβαλε στην Ένωση ένα πολύ λεπτομερές σχέδιο για τη δημιουργία ενός μόνιμου Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου. Το σχέδιο αυτό, το οποίο εξετάστηκε και τροποποιήθηκε από ειδική επιτροπή, εγκρίθηκε από την ILA στη σύνοδο της Βιέννης τον Αύγουστο του 1926. Από την πλευρά της, η Διακοινοβουλευτική Ένωση ασχολήθηκε με το θέμα αυτό στη Διάσκεψη της Βέρνης το 1924 και στη Διάσκεψη της Ουάσιγκτον το 1925: θέσπισε μια μόνιμη επιτροπή για τη μελέτη των εγκλημάτων πολέμου και για τη σύνταξη ενός προκαταρκτικού σχεδίου ενός κατασταλτικού κώδικα για τα έθνη, βάσει ενός αξιολογού σχεδίου του καθηγητή V. Pella. Τέλος, η Διεθνής Ένωση Ποινικού Δικαίου ανέλαβε με τη σειρά της να μελετήσει το ζήτημα της σκοπιμότητας θέσπισης μιας διεθνούς ποινικής δικαιοδοσίας. Επελήφθη μεγάλου αριθμού εκθέσεων, οι οποίες συζητήθηκαν στο συνέδριο που διοργάνωσε στις Βρυξέλλες τον Ιούλιο του 1926. Το συνέδριο εξέφρασε την επιθυμία να δοθεί στο Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης κατασταλτική αρμοδιότητα σε ποινικές υποθέσεις, τις γενικές γραμμές της οποίας και καθόρισε. Το κίνημα αυτό, το οποίο είναι ήδη τόσο σημαντικό, προορίζεται να αυξηθεί σε έκταση και δυναμική, καθώς συμβαδίζει με την εξέλιξη του δικαίου σε όλες τις ανθρώπινες ομάδες. Καθώς όμως αυτή η ομαδοποίηση/ένωση οργανώνεται περισσότερο είναι φυσικό και αναγκαίο να αναλαμβάνει άμεσα, μέσω των δικών της οργάνων, την καταστολή των πράξεων που αντιβαίνουν στους νόμους που τη διέπουν. Στην ίδια κατεύθυνση αναπτύσσεται και η ιδέα της δικαιοσύνης μεταξύ των εθνών. Όσο οι διεθνείς σχέσεις διεξάγονταν αποκλειστικά με τη μεσολάβηση των κρατών, η επίλυση ποινικών υποθέσεων μπορούσε να προκύψει μόνο με τη συμβολή εσωτερικών δικαιοδοτικών οργάνων τα οποία, σε περιπτώσεις όπου
---	---

par le droit dans tous les groupements humains. C'est selon la même courbe que se développe sous nos yeux, entre nations, l'idée de justice. Tant que les relations internationales se manifestaient exclusivement par le canal des États, elles ne pouvaient comporter, en matière pénale, qu'une répression assurée par les seuls organes internes qui, au cas où les infractions poursuivies offraient un intérêt supérieur à celui de leur pays, paraissaient agir par une sorte de délégation de la communauté internationale. Mais à mesure que ce groupement s'organise, il est naturel et nécessaire qu'il assume directement, par ses propres agents, la répression des actes contraires aux lois qui le régissent. C'est à cette idée qu'obéissait en 1920 le projet du baron Descamps. C'est d'elle que s'inspirent les diverses propositions faites depuis lors, dans la doctrine, en vue de l'organisation, sur des bases plus ou moins larges, pour tous les crimes internationaux ou pour quelques-uns seulement d'entre eux, de la justice pénale des nations, exercée soit par une nouvelle juridiction, soit simplement par la Cour permanente de justice internationale. Cependant la réalisation de pareille réforme rencontrera longtemps encore de très vives résistances. On a pu s'en rendre compte dans les débats auxquels a donné lieu le projet du baron Descamps, dans le Comité de juristes de 1920 et celui du Pr Bellot à l'International Law Association. Des objections sérieuses ont été développées avec force par M. de Bustamante dans son récent ouvrage sur la Cour permanente de justice internationale. Il ne faut pas se dissimuler que toute innovation dans cette voie contraire des habitudes séculaires, se heurte à de farouches susceptibilités nationales et trouve un formidable obstacle dans le dogme de la souveraineté. Les États ne redouteront pas seulement d'abdiquer une partie de leur indépendance. Ils craindront surtout, en armant la S. D. N. du redoutable pouvoir de	τα διωκόμενα αδικήματα παρουσίαζαν ενδιαφέρον που ξεπερνούσε τα όρια της χώρας τους, τότε ενεργούσαν ως πληρεξούσιοι της διεθνούς κοινότητας. Καθώς όμως αυτή η κοινότητα οργανώνεται περισσότερο είναι φυσικό και αναγκαίο να αναλαμβάνει άμεσα, μέσω των δικών της οργάνων, την καταστολή των πράξεων που αντιβαίνουν στους νόμους που τη διέπουν. Αυτή ήταν η ιδέα πίσω από το σχέδιο του βαρόνου Descamps του 1920. Σε αυτή τη βάση κινήθηκαν οι διάφορες προτάσεις που διατυπώθηκαν έκτοτε στη βιβλιογραφία, με σκοπό να οργανωθεί, σε λιγότερο ή περισσότερο ευρεία βάση, για όλα ή ορισμένα από τα διεθνή εγκλήματα, η ποινική δικαιοσύνη των εθνών, η οποία θα ασκείται είτε από μια νέα δικαιοδοσία είτε απλώς από το Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης. Για μεγάλο χρονικό διάστημα, η εφαρμογή μιας τέτοιας αναθεώρησης θα αντιμετωπίσει ισχυρή αντίσταση. Αυτό φάνηκε στις συζητήσεις για το σχέδιο του βαρόνου Descamps στην Επιτροπή Νομικών το 1920, καθώς και για αυτό του καθηγητή Bellot στην ILA. Επιπλέον, ο κ. de Bustamante ανέπτυξε με σθένος σοβαρές αντιρρήσεις στο πρόσφατο βιβλίο του για το Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης. Δεν πρέπει να αποκρύψουμε το γεγονός ότι κάθε καινοτομία προς αυτή την κατεύθυνση έρχεται σε αντίθεση με πανάρχαιες συνήθειες, προσκρούει σε έντονες εθνικές ευαισθησίες και εμποδίζεται αδιάλειπτα από το δόγμα της κυριαρχίας. Τα κράτη δεν θα φοβούνται μόνο την αποποίηση μέρους της ανεξαρτησίας τους. Πάνω απ' όλα, φοβούνται ότι εξοπλίζοντας την ΚτΕ με την τρομερή εξουσία να τιμωρεί, θα αναλάβει σταδιακά τον ρόλο ενός υπερκράτους. Η επίγνωση των τόσων πολλών δυσκολιών που πρέπει να ξεπεραστούν απαιτεί εξαιρετική προσοχή. Οι ευρείες και τολμηρές προτάσεις, ακόμη και αν είναι απολύτως λογικές, όχι μόνο δεν έχουν καμία πιθανότητα επιτυχίας, αλλά ενδέχεται να θέσουν σε κίνδυνο την ιδέα που υπηρετούν και να ανακόψουν την πρόοδο που επιδιώκουν. Πρέπει λοιπόν να ξέρουμε πώς να περιορίσουμε τις φιλοδοξίες μας, όσο ευγενείς και όσο δίκαιες και αν είναι, και να αρκεστούμε σε περιορισμένες αλλά άμεσα
---	--

punir, de la voir progressivement prendre figure et jouer le rôle d'un Super-État. La conscience de tant de difficultés à vaincre commande une extrême prudence. Les propositions larges et hardies, seraient-elles absolument rationnelles, outre qu'elles n'ont aucune chance de succès, risquent de compromettre l'idée qu'elles servent et d'arrêter la marche des progrès qu'elles recherchent. Il faut donc savoir borner ses ambitions, si nobles, si justes qu'elles soient, et se contenter de réformes limitées mais immédiatement réalisables, qui seront comme des jalons sur la longue route que la répression de la criminalité internationale aura à parcourir pour devenir un véritable système de justice pénale. C'est dans cet esprit qu'il convient d'examiner quelles sont les bases actuellement possibles d'une juridiction criminelle internationale. La réforme ne peut pas être la même pour tous les faits, délictueux compris dans la criminalité internationale. 2 Il est une première catégorie de faits pour lesquels la question paraît assez simple. Ce sont les crimes et délits internationaux particuliers du temps de paix. L'exemple type est celui de la piraterie. Pour ces faits, la répression est en principe assurée par les tribunaux internes de tel pays déterminé ou concurremment par ceux de plusieurs pays. Ce n'est qu'à titre exceptionnel, que nul pays n'est compétent pour les juger. Le système actuel offre certainement des inconvénients: celui du conflit possible de compétences; celui, plus rare, mais plus grave, de l'impunité, si aucun pays n'est compétent. Il n'est pas douteux qu'ils seraient supprimés par la création d'une juridiction internationale, chargée du règlement international de juges	υλοποιήσιμες μεταρρυθμίσεις, οι οποίες θα αποτελέσουν ορόσημα στον μακρύ δρόμο που θα πρέπει να διανύσει η καταστολή του διεθνούς εγκλήματος για να μετατραπεί σε ένα πραγματικό σύστημα ποινικής δικαιοσύνης. Με αυτό το σκεπτικό πρέπει να εξετάσουμε τις τρέχουσες πιθανές βάσεις για μια διεθνή ποινική δικαιοδοσία. Η αναθεώρηση δεν μπορεί να είναι η ίδια για όλα τα αδικήματα και πόσο μάλλον για το διεθνές έγκλημα. 2 Υπάρχει μια πρώτη κατηγορία περιστατικών για τα οποία το ζήτημα φαίνεται αρκετά απλό. Πρόκειται συγκεκριμένα για τα διεθνή εγκλήματα σε καιρό ειρήνης, με την πειρατεία να αποτελεί ένα τυπικό παράδειγμα. Τα αδικήματα αυτά τιμωρούνται από τα εθνικά δικαστήρια μιας συγκεκριμένης χώρας ή από τα δικαστήρια περισσότερων χωρών ταυτόχρονα. Μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις καμία χώρα δεν έχει δικαιοδοσία. Το σημερινό σύστημα έχει ασφαλώς τα μειονεκτήματά του: την πιθανή σύγκρουση των αρμοδιοτήτων με σπανιότερο αλλά σοβαρότερο την ατιμωρησία, σε περίπτωση που καμία χώρα δεν έχει αρμοδιότητα. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τα μειονεκτήματα αυτά θα εξαλειφθούν με τη δημιουργία μιας διεθνούς δικαιοδοσίας, υπεύθυνης για τη διεθνή επίλυση δικαστικών διενέξεων και, όπου χρειάζεται, την εκδίκαση διεθνών αδικημάτων για τα οποία δεν υπάρχει εθνική δικαιοδοσία. Από αυτές τις δύο πιθανές λειτουργίες της διεθνούς δικαιοδοσίας, μόνο η πρώτη είναι απαραίτητη. Η δεύτερη είναι διαφορετική, διότι ο κίνδυνος ατιμωρησίας που ενέχει το παρόν σύστημα μπορεί να αποφευχθεί με άλλα, απλούστερα μέσα όπως τον καθορισμό, μέσω σύμβασης, μιας εθνικής αρμοδιότητας με την υποχρέωση του ορισθέντος κράτους να την ασκήσει. Οι διευκολύνσεις παρέχονται, δυνάμει γενικής συμφωνίας, με σκοπό την έκδοση του κατηγορουμένου, ακόμη και αν είναι υπήκοος του συγκεκριμένου
---	--

et, en tant que besoin, du jugement des délits internationaux pour lesquels il n'existe aucune compétence nationale. De cette double mission éventuelle de la juridiction internationale, seule la première offre un caractère de nécessité. Il en est autrement de la seconde, car le risque d'impunité que comporte le système actuel peut être écarté par d'autres moyens plus simples : la détermination, par convention, d'une compétence nationale avec l'obligation mise à la charge de l'État désigné de l'exercer; des facilités accordées, en vertu d'un accord général, pour l'extradition de l'inculpé, serait-il son national, par le pays de sa résidence à l'État compétent pour le juger. 3 On peut classer dans une seconde catégorie les crimes et délits internationaux particuliers du temps de guerre. Ce sont d'abord les infractions de droit commun (vol, incendie, assassinat) commis par les militaires en pays ennemi. A leur égard, s'applique ce qui vient d'être dit pour la catégorie précédente : il y a une compétence nationale qui est suffisante. Ce sont ensuite et surtout les actes commis en violation des lois et coutumes de la guerre par des militaires agissant ou non sur l'ordre d'un supérieur (mauvais traitements de prisonniers; achèvement de blessés, etc.). Pour ces faits-là aussi, il y a aujourd'hui une compétence nationale. Les obligations que les lois de la guerre mettent à la charge des belligérants doivent se traduire pour eux en règles internes imposées à leurs armées, avec les sanctions disciplinaires et répressives nécessaires. Ce système offre le grave inconvénient de laisser la répression à l'entière discrétion de chaque belligérant, qui, en fait, ne l'exerce pas contre les exécuteurs et encore moins contre les auteurs des ordres donnés en violation des lois de la guerre.	κράτους, από τη χώρα διαμονής του στο κράτος που έχει αρμοδιότητα να τον δικάσει. 3 Μια δεύτερη κατηγορία είναι αυτή των διεθνών εγκλημάτων που αφορούν ειδικά την περίοδο πολέμου. Πρόκειται για αδικήματα του κοινού δικαίου (κλοπή, εμπρησμός, δολοφονία) που διαπράττονται από στρατιωτικούς σε εχθρικό έδαφος. Για αυτά ισχύουν όσα αναφέρθηκαν για την προηγούμενη κατηγορία: η εθνική δικαιοδοσία είναι επαρκής. Στη συνέχεια, και πάνω απ' όλα, υπάρχουν οι πράξεις που διαπράττονται κατά παράβαση της Σύμβασης περί των νόμων και εθίμων του πολέμου από στρατιωτικούς, ανεξάρτητα από το αν ενεργούν κατόπιν διαταγής ανωτέρου ή όχι (κακομεταχείριση αιχμαλώτων, εξόντωση τραυματιών κ.λπ.). Και για αυτές τις πράξεις υπάρχει πλέον εθνική αρμοδιότητα. Οι υποχρεώσεις που επιβάλλονται στους εμπόλεμους από το δίκαιο του πολέμου πρέπει να μεταφραστούν από τους ίδιους σε κανόνες εσωτερικού δικαίου που επιβάλλονται στους στρατούς τους με τις αναγκαίες πειθαρχικές και κατασταλτικές κυρώσεις. Το σοβαρό μειονέκτημα αυτού του συστήματος είναι το γεγονός ότι αφήνει την εφαρμογή της καταστολής εξ ολοκλήρου στη διακριτική ευχέρεια κάθε εμπόλεμου, ο οποίος στην πραγματικότητα δεν την ασκεί σε βάρος των αυτουργών και ακόμη λιγότερο σε βάρος αυτών που δίνουν τις σχετικές διαταγές κατά παράβαση των νόμων του πολέμου. Η εκχώρηση αρμοδιότητας σε ένα διεθνές δικαιοδοτικό όργανο θα ήταν αναμφισβήτητα χρήσιμη: θα παρείχε αποτελεσματική τιμωρία για τις παραβιάσεις των νόμων του πολέμου, διασφαλίζοντας ότι ο ένοχος θα τύχει δίκαιης και αμερόληπτης δίκης. Ωστόσο, προσκρούει σε μια σειρά από αντιρρήσεις. Υπάρχει μια θεωρητική αντίρρηση που μπορεί εύκολα να απορριφθεί. Έχει ειπωθεί ότι εφόσον τα άτομα δεν υπόκεινται άμεσα στις διατάξεις του διεθνούς δικαίου, δεν είναι νοητό να παραβιάζουν τους νόμους του πολέμου. Οι πράξεις τους μπορούν να αξιολογηθούν μόνο σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο και από τα όργανα που είναι αρμόδια για την εφαρμογή του – δεν μπορούν να κριθούν από ένα διεθνές δικαστήριο. Έχει
---	---

L'attribution de compétence à une juridiction internationale serait d'une incontestable utilité; elle donnerait aux violations des lois de la guerre une sanction effective en assurant le jugement certain et impartial du coupable.

Mais elle se heurte à de nombreuses objections. Il en est une d'ordre théorique qui peut être facilement écartée. On a dit: comme les individus ne sont pas directement soumis aux prescriptions du droit international, on ne conçoit pas qu'ils puissent violer les lois de la guerre; leurs actes ne peuvent être appréciés que d'après le droit interne et par les organes chargés de l'appliquer; ils ne sauraient être jugés par une juridiction internationale. Mais il a été montré précédemment que les individus peuvent avoir, dans les rapports internationaux, des droits et des devoirs. Rien par conséquent ne s'oppose à ce que, par des textes précis, il soit décidé que les actes privés contraires aux lois de la guerre seront tenus pour des crimes internationaux et jugés par une juridiction internationale. C'est ce que M. Root avait reconnu dans le Comité de juristes de la Haye.

Mais il est d'autres objections, d'ordre pratique, et elles sont très graves. Pour rendre possible le jugement international des auteurs de pareils crimes, il faudrait que leur pays consentit à les livrer. La récente expérience des traités de paix de 1919-1920 montre quelle résistance pareille extradition rencontre même de la part d'États vaincus. Elle serait infiniment plus difficile à obtenir si les auteurs des crimes de guerre appartenaient à un pays vainqueur.

Peut-être pourrait-on tourner la difficulté en n'exigeant pas, dans tous les cas, la présence devant la Cour du particulier inculpé. Les poursuites engagées, on pourrait se borner à inviter l'inculpé, par l'entremise du Gouvernement de son pays d'origine ou du pays de sa résidence, à se présenter devant la Cour ou, en tout cas, à s'y faire défendre. Cela fait, les débats pourraient se poursuivre et aboutir au besoin à un jugement par défaut.

ήδη αποδειχθεί όμως ότι τα άτομα μπορούν να έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις στις διεθνείς σχέσεις. Επομένως, τίποτα δεν εμποδίζει να ληφθεί απόφαση, μέσω συγκεκριμένων κειμένων, σύμφωνα με την οποία οι πράξεις φυσικών προσώπων που αντιβαίνουν στους νόμους του πολέμου θα πρέπει να θεωρούνται διεθνή εγκλήματα και να κρίνονται από διεθνές δικαστήριο. Αυτό αναγνώρισε και ο Root στην Επιτροπή Νομικών της Χάγης.

Υπάρχουν όμως και άλλες αντιρρήσεις, πρακτικής φύσης, οι οποίες είναι πολύ σοβαρές. Για να καταστεί δυνατή η διεθνής δίκη των δραστών τέτοιων εγκλημάτων, θα πρέπει η χώρα τους να συμφωνήσει να τους παραδώσει. Η πρόσφατη εμπειρία από τις συνθήκες ειρήνης του 1919-1920 δείχνει τι αντίσταση συναντά μια τέτοια έκδοση ακόμη και από ηττημένα κράτη, ενώ θα ήταν ιδιαίτερος πιο δύσκολο να επιτευχθεί αν οι δράστες των εγκλημάτων πολέμου ανήκαν σε νικητήριο κράτος.

Ίσως η δυσκολία θα μπορούσε να ξεπεραστεί με το να μην απαιτείται η παρουσία του κατηγορουμένου ενώπιον του Δικαστηρίου. Μόλις αρχίσει η διαδικασία, ο κατηγορούμενος θα μπορούσε να κληθεί, με μεσολάβηση της κυβέρνησης της χώρας καταγωγής ή διαμονής του, να εμφανιστεί ενώπιον του Δικαστηρίου και να υπερασπιστεί τον εαυτό του. Αφού γίνει αυτό, η διαδικασία θα μπορούσε να συνεχιστεί και αν χρειαστεί να οδηγήσει σε ερήμην απόφαση.

Μια άλλη δυσκολία απορρέει από τον κίνδυνο να αφυπνιστούν, μέσω επώδυνων διαδικασιών έκδοσης ή δίκης, τα διεθνή μίσση και οι εχθρότητες που η σύναψη της ειρήνης δύσκολα είχε κατευνάσει. Έχει επισημανθεί σχετικά με το θέμα αυτό ότι μια διεθνής δίκη για εγκλήματα πολέμου θα επέτεινε την κόλαση του πολέμου σε μια περίοδο ειρήνης.

Επιπροσθέτως, ο αριθμός των πιθανών διώξεων θα ήταν τέτοιος που η διεθνής δικαιοδοσία θα υπερφορτωνόταν σύντομα και η εκτέλεση των ποινών της θα περιπλεκόταν αδιόρθωτα.

Υπό αυτές τις συνθήκες, είναι σοφότερο και πρακτικότερο να αφεθούν τα εγκλήματα πολέμου στη δικαιοδοσία των εθνικών δικαστηρίων και να επιβληθεί απλώς στα κράτη η υποχρέωση, υπό την εποπτεία της

Une autre difficulté est offerte par le danger de rouvrir, par de pénibles procédures d'extradition ou seulement de jugement, les haines et les animosités internationales que la conclusion de la paix aurait à peine calmées. Il a été remarqué à cet égard que le jugement international des crimes de guerre prolongerait dans l'état de paix l'enfer de l'état de guerre. On peut ajouter que le nombre des poursuites éventuelles serait tel que la juridiction internationale serait vite débordée et que l'exécution de ses sentences donnerait lieu à d'inextricables complications. Dans ces conditions, il est, quant à présent, plus sage et plus pratique de laisser les crimes de guerre à la compétence des tribunaux internes, en se bornant à mettre à la charge des États l'obligation, contrôlée par la S. D. N., de procéder effectivement à leur jugement. L'intervention d'une juridiction internationale pour la catégorie envisagée de crimes ne sera dans l'avenir pratiquement possible que lorsque le progrès des mœurs aura fait naître dans les consciences le sentiment que, pour mériter la considération à laquelle il a droit dans la famille des nations, un pays doit se désolidariser avec ceux de ses nationaux qui ont délibérément violé les lois de la guerre, en les désavouant publiquement et en les livrant à la vindicte de la collectivité. Ce jour-là, on pourrait songer, en commençant par les crimes les plus odieux, à une juridiction internationale qui, progressivement, élargirait sa sphère d'action, de manière à comprendre de proche en proche dans sa compétence tous les crimes de guerre. 4 Reste une troisième catégorie: Elle comprend le crime de guerre et les crimes connexes. Le fait de procéder à une guerre d'agression et les actes qui, de quelque manière que ce soit, le provoquent ou le préparent constituent le véritable domaine de la criminalité internationale; ils représentent pour la société	ΚτΕ., να αναλαμβάνουν την ουσιαστική εκδίκαση αυτών των υποθέσεων. Η παρέμβαση μιας διεθνούς δικαιοδοσίας για την εν λόγω κατηγορία εγκλημάτων θα είναι πρακτικά δυνατή στο μέλλον μόνο όταν η πρόοδος των ηθών θα έχει δημιουργήσει στις συνειδήσεις των ανθρώπων το αίσθημα ότι, για να αξίζει μια χώρα την εκτίμηση που δικαιούται στην οικογένεια εθνών, θα πρέπει να αποστασιοποιείται από τους υπηκόους της που παραβιάζουν εσκεμμένα τους νόμους του πολέμου, αποκηρύσσοντάς τους δημόσια και παραδίδοντάς τους στην κρίση της διεθνούς κοινότητας. Μόνο τότε θα μπορούσε να γίνει λόγος για μια διεθνής δικαιοδοσία η οποία, ξεκινώντας από τα πιο απεχθή εγκλήματα, θα διευρύνει σταδιακά τη σφαίρα δράσης της, ώστε να συμπεριλάβει στη δικαιοδοσία της όλα τα εγκλήματα πολέμου. 4 Υπάρχει και μια τρίτη κατηγορία: εγκλήματα πολέμου και συναφή εγκλήματα. Η διεξαγωγή επιθετικού πολέμου και οι πράξεις που τον προξενούν ή τον προετοιμάζουν με οποιονδήποτε τρόπο αποτελούν το πραγματικό αντικείμενο της διεθνούς εγκληματικότητας – για τους λαούς της υφελίου αποτελούν την πιο σημαντική αιτία αναταραχής και για τη διεθνή ηθική την πιο σημαντική προσβολή. Για τους ανωτέρω λόγους, είναι απαραίτητη η σύσταση ενός διεθνούς δικαιοδοτικού οργάνου, διότι είναι ο μόνος τρόπος να διασφαλιστεί η καταστολή των εγκλημάτων αυτών. Πριν όμως εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο θα μπορούσε να θεσπιστεί αυτή η δικαιοδοσία, είναι απαραίτητο να συμφωνηθεί ποιος φέρει την ευθύνη και ποιες είναι οι συνέπειες που συνεπάγονται. Δεν υπάρχει μεγάλη συμφωνία μεταξύ όσων έχουν εξετάσει το ζήτημα. Υπάρχουν τρία συστήματα: εκείνο της αποκλειστικής ευθύνης των κρατών, εκείνο της σωρευτικής ευθύνης των κρατών και των ατόμων και εκείνο της αποκλειστικής ευθύνης των ατόμων. Η συλλογική ευθύνη βασίζεται στην ιδέα ότι τα κράτη έχουν πραγματική προσωπικότητα και είναι ικανά για μια βούληση ξεχωριστή από εκείνη των ατόμων που τα
---	--

des peuples, le trouble le plus profond et, pour la morale internationale, l'atteinte la plus grave. Pour eux, une juridiction internationale est indispensable, car par elle seulement on peut en assurer la répression. Mais avant de voir comment cette juridiction pourrait être établie, il convient de s'entendre sur qui pèse ici la responsabilité et sur les conséquences qu'elle comporte. L'accord est loin d'exister entre ceux qui ont examiné la question. Trois systèmes sont en présence: celui de la responsabilité exclusive des États; celui de la responsabilité cumulative des États et des individus; celui de la seule responsabilité des individus. La responsabilité collective est basée sur l'idée que les États ont une véritable personnalité et sont capables d'une volonté séparée de celles des personnes physiques dont ils sont composés. On parle dans ce sens de l'âme populaire et de la psychologie des foules. Ces notions peuvent avoir une certaine importance au point de vue philosophique. Elles sont dénuées de valeur juridique, car le droit est l'image de la vie; il n'existe que pour les êtres réels, les hommes. Ce n'est que par fiction, on l'a vu précédemment, qu'on peut dire de l'État qu'il est une personne et que l'on a parlé de lui infliger un châtement. Loin de faire admettre la responsabilité pénale des collectivités, l'étude de leur psychologie conduit à limiter celle de leurs membres. Ainsi le projet du nouveau code pénal italien admet (art. 22) comme élément d'atténuation « le fait d'avoir agi sous la suggestion d'une foule ameutée. » La responsabilité collective est une trompeuse et décevante illusion: elle aboutit en fait à l'impunité. Burke disait « qu'il est impossible de dresser contre l'État un acte d'accusation » et, après lui, Napoléon a pu écrire que « les crimes collectifs n'engagent personne. »	αποτελούν. Υπό αυτή την έννοια, γίνεται λόγος για τη “λαϊκό πνεύμα” και την ψυχολογία του πλήθους. Οι έννοιες αυτές μπορεί να έχουν κάποια σημασία από φιλοσοφική άποψη. Δεν έχουν όμως καμία νομική αξία, διότι το δίκαιο είναι η εικόνα τη πραγματικής ζωής – υπάρχει μόνο για τα πραγματικά όντα, τους ανθρώπους. Μόνο στα πλαίσια της μυθοπλασίας, όπως είδαμε προηγουμένως, μπορεί να αναφερθεί πως το κράτος είναι αυτόνομο πρόσωπο και πως έχει γίνει λόγος για επιβολή τιμωρίας προς αυτό. Η ψυχολογία των κρατικών οντοτήτων δεν παραδέχεται την ποινική ευθύνη αυτών των οντοτήτων, αλλά των μελών τους. Έτσι, το σχέδιο του νέου ιταλικού ποινικού κώδικα (άρθρο 22) δέχεται ως ελαφρυντικό παράγοντα «το γεγονός ότι ενήργησε υπό την παρότρυνση ενός αναστατωμένου πλήθους». Η συλλογική ευθύνη είναι μια απατηλή και απογοητευτική ψευδαίσθηση που στην πραγματικότητα οδηγεί στην ατιμωρησία. Ο Burke είπε ότι «είναι αδύνατο να συνταχθεί κατηγορητήριο κατά του κράτους» και μετά από αυτόν ο Ναπολέων έγραψε ότι «τα συλλογικά εγκλήματα δεν ενοχοποιούν κανέναν». Οι πραγματικοί και μοναδικοί υπεύθυνοι για τους πολέμους είναι οι κυβερνήσεις που αποφασίζουν ή ανέχονται τη χρήση βίας. Ο Bismarck, που γνώριζε πολλά επί του θέματος, χαρακτηριστικά ανέφερε πως «ποτέ δεν είναι τα έθνη που επιθυμούν τον πόλεμο, είναι πάντα μικρές μειονότητες». Αυτή η μεγάλη αλήθεια θα πρέπει να επισημανθεί επαρκώς, αν πρόκειται να διασφαλιστεί η αποτελεσματική τιμωρία του μεγαλύτερου διεθνούς εγκλήματος. Η θεωρητική ευθύνη του κράτους συγκαλύπτει και στην πραγματικότητα καταργεί την πραγματική ευθύνη των κυβερνήσεων. Προστατευμένες από κάθε διεθνή δίωξη, είναι προς το παρόν υπόλογες για τέλεση εγκληματικών ενεργειών, έναντι μόνο της χώρας τους. Εάν νικήσουν, τότε απολαμβάνουν τιμή και δόξα. Εάν αποτύχουν, συνήθως ο μόνος κίνδυνος είναι να χάσουν την εξουσία και, εάν καταδικαστούν από τους αντιπάλους τους, η καταδίκη τους θα θεωρηθεί περισσότερο πολιτική εκδίκηση παρά δίκαιη τιμωρία για το έγκλημά τους. Το ίδιο ισχύει εξίσου και για τους συνεργούς τους που προέρχονται από τις ένοπλες
--	---

Les véritables, les seuls responsables des guerres sont les Gouvernements qui décident ou tolèrent le recours à la force. Bismarck, qui s'y connaissait, l'a proclamé en disant « ce ne sont jamais les nations qui veulent la guerre; ce ne sont toujours que de petites minorités. » On ne saurait assez se pénétrer de cette grande vérité si l'on veut assurer la répression efficace du plus grand crime international. La responsabilité théorique de l'État voile et supprime en fait la responsabilité réelle des gouvernants. A l'abri de toute poursuite internationale, ils n'ont actuellement à rendre compte de leur conduite criminelle qu'à leur pays. S'ils réussissent à vaincre, ils sont couverts d'honneur et de gloire. S'ils échouent, ils ne risquent habituellement qu'à perdre le pouvoir et au cas où, mis d'aventure par leurs adversaires en accusation, ils sont condamnés, leur condamnation sera le plus souvent considérée plutôt comme une vengeance politique que comme le juste châtiment de leur forfait. Il en est à plus forte raison de même de leurs complices militaires, industriels ou financiers. C'est le plus grand spectacle d'immoralité offert par la communauté internationale. C'est aussi le plus grand danger auquel la paix du monde est exposée. A ce double titre, la punition des auteurs responsables du crime de guerre est indispensable. En obligeant les gouvernants à être plus prudents dans l'exercice du pouvoir et plus respectueux de la légalité internationale, elle constituera une sérieuse garantie pour la paix. Il est conforme à l'évolution du droit pénal qu'il en soit ainsi. Dans les sociétés primitives, après avoir été collective, atteignant tous les membres du groupement dont l'auteur du crime faisait partie, la répression s'est individualisée : par abandon noxal, son groupement livrait l'inculpé au groupement lésé, auquel s'est substitué plus tard l'État qui monopolisa le système répressif.	δυνάμεις, τη βιομηχανία και τον χρηματοπιστωτικό τομέα. Αυτό είναι το μεγαλύτερο θέαμα ανηθικότητας που προσφέρει η διεθνής κοινότητα. Είναι επίσης ο μεγαλύτερος κίνδυνος για την παγκόσμια ειρήνη. Για τους δύο αυτούς λόγους είναι απαραίτητο να τιμωρούνται οι υπεύθυνοι για τα εγκλήματα πολέμου. Με το να υποχρεωθούν οι κυβερνήσεις να είναι πιο συνετές στην άσκηση εξουσίας και να σέβονται περισσότερο τη διεθνή νομιμότητα, θα προκύψει μια σημαντική εγγύηση για την ειρήνη. Αυτό συνάδει με την εξέλιξη του ποινικού δικαίου. Στις πρωτόγονες κοινωνίες, η καταστολή, που ήταν συλλογική, επηρέαζε όλα τα μέλη της ομάδας στην οποία ανήκε ο αυτουργός του εγκλήματος. Αργότερα, η καταστολή εξατομικεύτηκε: αποδεχόμενη την ευθύνη του, η κοινότητά του παρέδιδε τον κατηγορούμενο στο κοινωνικό σύνολο που είχε υποστεί βλάβη, που αργότερα αντικαταστάθηκε από το κράτος και μονοπώλησε στο σύστημα καταστολής. Εάν η τιμωρία των αυτουργών των εγκλημάτων πολέμου είναι απαραίτητη, μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω μιας διεθνούς δικαιοδοσίας. Πρέπει να αναρωτηθούμε αν κάτι τέτοιο είναι εφικτό επί του παρόντος. Έχουμε κάθε δικαίωμα να αμφιβάλλουμε, διότι για να επιτύχουμε την παράδοση των ενόχων, θα πρέπει να υπερνικήσουμε την αντίσταση της χώρας τους. Ωστόσο, είναι λογικό να σκεφτούμε ότι αυτή η δυσκολία δεν θα έπρεπε να είναι ανυπέρβλητη. Εκτός από την προαναφερθείσα δυνατότητα μιας ερήμην απόφασης, η επιθυμία για ειρήνη θα μπορούσε να οδηγήσει τα κράτη να αναλάβουν με σύμβαση την υποχρέωση να παραδίδουν στην ΚτΕ, κατόπιν αιτήματός, τους πιθανούς υπεύθυνους των εν λόγω εγκλημάτων πολέμου, για τα οποία θα δινόταν ακριβής ορισμός. Επίσης τα κράτη καλούνται να δεχθούν, μέσω της ίδιας συμφωνίας, ότι η ΚτΕ θα έχει το δικαίωμα να ασκήσει την απαραίτητη πίεση προς τα ίδια για να επιτύχει την εκτέλεση της δέσμευσης αυτής. Αυτό προϋποθέτει μια συστηματική διαπαιδαγώγηση της κοινής γνώμης στις διάφορες χώρες. Βέβαια, αυτό
--	---

Si la punition des auteurs du crime de guerre est indispensable, elle ne peut être obtenue que par une juridiction internationale. On doit se demander si elle est actuellement possible. On est en droit d'en douter, car il y aurait, pour obtenir la livraison des coupables, à vaincre la résistance de leur pays. Mais il est permis de penser que cette difficulté ne serait pas insurmontable. Outre la possibilité prévue plus haut d'un jugement par défaut, le désir de paix pourrait amener les États à s'engager par convention, à livrer, sur sa demande, à la S. D. N. les auteurs présumés du crime de guerre dont on aurait soin de donner une définition précise et à accepter, par le même accord, que la S. D. N. aurait le droit d'exercer sur eux la pression nécessaire pour obtenir l'exécution de cet engagement. Cela suppose toute une éducation de l'opinion dans les divers pays. Mais l'effort de la science peut y parvenir. Telles sont les solutions qui paraissent, quant à présent, possibles. 5 Étant donné que la compétence d'une juridiction criminelle internationale ne saurait actuellement être très étendue, il ne serait nullement nécessaire de créer une Cour nouvelle. Il suffirait d'utiliser la Cour permanente de justice internationale, en réalisant l'augmentation de ses membres prévue par son statut et en créant près d'elle un parquet, comprenant un procureur général et, au début, un seul substitut, choisis par la S. D. N. pour neuf ans parmi les plus hauts magistrats des divers pays. Il pourrait être constitué, au sein de la Cour, une chambre criminelle composée de cinq juges et de deux suppléants choisis tous les deux ans par la Cour. Il lui serait adjoint, pour siéger avec voix consultative, cinq experts en droit pénal, désignés par la S. D. N., d'après le mode d'élection des juges de la Cour.	είναι κάτι που οι προσπάθειες της επιστήμης μπορούν να το επιτύχουν. Οι παραπάνω λύσεις είναι αυτές που φαίνονται εφικτές την παρούσα στιγμή. 5 Δεδομένου ότι η αρμοδιότητα μιας διεθνούς ποινικής δικαιοδοσίας δεν θα μπορούσε επί του παρόντος να είναι ιδιαίτερα εκτεταμένη, δεν θα θεωρούνταν αναγκαία η δημιουργία ενός νέου δικαστηρίου. Θα αρκούσε η αξιοποίηση του Διαρκούς Δικαστηρίου Διεθνούς Δικαιοσύνης, με την αύξηση του αριθμού των μελών του προβλεπόμενη από το καταστατικό του, και με δημιουργία μιας εισαγγελίας σε αυτό, αποτελούμενης από έναν εισαγγελέα και έναν μόνο αναπληρωτή για αρχή, οι οποίοι θα επιλέγονταν από την ΚτΕ μεταξύ των ανώτατων δικαστών των διαφόρων χωρών και θα είχαν εννεαετή θητεία. Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Δικαστηρίου θα μπορούσε να συσταθεί Ποινικό Τμήμα, αποτελούμενο από πέντε δικαστές και δύο αναπληρωματικούς που θα επιλέγονται κάθε δύο χρόνια από το ίδιο το Δικαστήριο. Στο τμήμα αυτό θα μπορούσαν να προστεθούν πέντε εμπειρογνώμονες του ποινικού δικαίου με συμβουλευτική ιδιότητα, οι οποίοι θα διορίζονται από την ΚτΕ σύμφωνα με τη μέθοδο εκλογής των δικαστών του Δικαστηρίου. Το Ποινικό Τμήμα θα μπορούσε να λειτουργεί ως πρωτοβάθμιο δικαστήριο για τα πλημμελήματα και ως τμήμα απαγγελίας κατηγοριών για τα διεθνή εγκλήματα. Θα μπορούσε επίσης να προβλέπει μια τριμελή επιτροπή για τη διερεύνηση πλημμελημάτων. Η εκδίκαση των κακουργημάτων θα ανατίθεται στην Ολομέλεια, η οποία θα έχει επίσης αρμοδιότητα για τους διεθνείς διακανονισμούς στους οποίους μετέχουν δικαστές. Σε αντίθεση με το σύστημα που ακολουθείται σήμερα ενώπιον του Δικαστηρίου στις αστικές υποθέσεις, στις ποινικές οι εθνικοί δικαστές τόσο της χώρας του ενάγοντος όσο και της χώρας του εναγομένου θα αποκλείονται αυτεπαγγέλτως και θα αντικαθίστανται από άλλα μέλη του Δικαστηρίου.
---	--

La chambre criminelle fonctionnerait, comme juridiction de jugement, pour les délits et, comme chambre des mises en accusation, pour les crimes internationaux. Elle fournirait en outre une commission de trois membres pour l'instruction des délits. Le jugement des crimes serait confié à la Cour plénière, qui serait également compétente pour les règlements internationaux de juges. A la différence du système actuellement suivi devant la Cour pour les affaires civiles, les juges nationaux, tant du pays plaignant que de celui de l'inculpé, seraient, dans les affaires pénales, exclus d'office et remplacés par d'autres membres de la Cour. L'action publique appartiendrait exclusivement au Conseil de la S. D. N. qui aurait à la mettre en mouvement, soit de sa propre initiative, soit sur la plainte d'un Gouvernement, par l'intermédiaire du parquet de la Cour. La procédure devrait être à la fois écrite et orale. Elle comporterait des débats publics et contradictoires. Il n'y aurait contre les décisions d'autre voie de recours que la révision dans les termes prévus par le statut de la Cour. Le fonctionnement de la juridiction criminelle supposerait la conclusion préalable d'une ou plusieurs conventions, définissant avec précision les faits punissables, fixant l'échelle des peines et indiquant leur mode d'application et d'exécution. Les peines étant toutes individuelles seraient celles des divers codes, pour autant qu'on les reconnaît applicables dans les rapports internationaux. Il y aurait lieu de prévoir spécialement à côté des peines corporelles et pécuniaires, l'exil et la perte des droits politiques. Les arrêts de condamnation auraient de plein droit dans tous les pays autorité de chose jugée et force exécutoire. Leur exécution appartiendrait au Conseil de la S. D. N. qui aurait, dans chaque cas, à désigner le pays où elle devrait avoir lieu. Le Gouvernement	Η δυνατότητα άσκησης ποινικής δίωξης θα ανήκει αποκλειστικά στο Συμβούλιο της ΚτΕ, το οποίο θα την θέτει σε λειτουργία, είτε με δική του πρωτοβουλία, είτε κατόπιν καταγγελίας μιας κυβέρνησης και με τη μεσολάβηση της Εισαγγελίας του Δικαστηρίου. Η διαδικασία θα πρέπει να είναι τόσο γραπτή όσο και προφορική. Θα περιλαμβάνει δημόσιες και κατ' αντιμωλία συζητήσεις. Δεν θα υπάρχει δικαίωμα έφεσης κατά των αποφάσεων παρά μόνο επανεξέτασης υπό τους όρους που προβλέπονται από το καταστατικό του Δικαστηρίου. Η λειτουργία του ποινικού δικαστηρίου θα προϋπέθετε την εκ των προτέρων σύναψη μίας ή περισσότερων συμφωνιών, οι οποίες θα ορίζουν επακριβώς τις τιμωρητέες πράξεις, θα καθορίζουν την κλίμακα των ποινών και θα αναφέρουν τον τρόπο εφαρμογής και εκτέλεσής τους. Οι ποινές, οι οποίες θα είναι όλες ατομικές, θα αντιστοιχούν στις ποινές που προβλέπονται στους διάφορους κώδικες, εφόσον αναγνωρίζονται ως εφαρμοστέες στις διεθνείς σχέσεις. Εκτός από τις σωματικές και χρηματικές ποινές, θα πρέπει να προβλέπονται ρητά η εξορία και η απώλεια των πολιτικών δικαιωμάτων. Οι καταδικαστικές αποφάσεις θα πρέπει έχουν ισχύ δεδικασμένου και εκτελεστότητα σε όλες τις χώρες. Η εκτέλεσή τους θα αποτελεί αρμοδιότητα του Συμβουλίου της ΚτΕ, το οποίο σε κάθε περίπτωση θα ορίζει τη χώρα στην οποία θα πρέπει να εφαρμοστούν οι καταδικαστικές αποφάσεις. Η κυβέρνηση που θα επιλεγεί για το σκοπό αυτό θα είναι υποχρεωμένη να χρησιμοποιήσει όλες τις δυνάμεις της για να επιτύχει την συμμόρφωση, πάντα υπό την εποπτεία της ΚτΕ και σύμφωνα με την τοπική νομοθεσία. Τέλος, το Συμβούλιο της ΚτΕ θα πρέπει να έχει το δικαίωμα να απονέμει χάρη, να αναστέλλει και να μετατρέπει τις ποινές. Τα συμπεράσματα αυτά συμφωνούν ουσιαστικά με τις επιθυμίες που εξέφρασε το Συνέδριο της Διεθνούς Ένωσης Ποινικού Δικαστηρίου που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες τον Ιούλιο του 1926.
--	---

choisi à cet effet aurait l'obligation d'y employer, sous la surveillance de la S. D. N., tout son pouvoir en conformité avec la législation locale. Il faudrait enfin reconnaître au Conseil de la S. D. N. le droit de grâce, de suspension et de commutation des peines. Ces conclusions concordent, en substance, avec le vœu émis par le Congrès de l'Association internationale de droit pénal tenu à Bruxelles en juillet 1926.	
---	--

Σχολιασμός

Όπως αναφέρθηκε και στο εισαγωγικό σημείωμα, το κείμενο που μεταφράστηκε σε αυτή την εργασία αποτελεί κεφάλαιο στο βιβλίο του Έλληνα διπλωμάτη και διεθνολόγου Νικολάου Πολίτη, με τίτλο «Οι νέες τάσεις του Διεθνούς Δικαίου» (*Les nouvelles tendances du droit international*), που γράφτηκε το 1927 και αποτέλεσε το μέσο για να εκφράσει ο συγγραφέας τις σκέψεις και τις ιδέες του σχετικά με την τότε νεοϊδρυθείσα Κοινωνία των Εθνών και την ανάγκη που προέκυψε μέσω αυτής για τη δημιουργία και την επιβολή ενός κοινού νομικού συστήματος. Πιο συγκεκριμένα, στο κεφάλαιο που μεταφράστηκε στην παρούσα εργασία γίνεται λόγος ειδικά για το ποινικό δίκαιο το οποίο ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι είναι ωφέλιμο να είναι κοινό σε όλα τα κράτη-μέλη. Μάλιστα ο ίδιος στηρίζει ακράδαντα και την ιδέα σύστασης ενός διεθνούς ποινικού δικαστηρίου το οποίο θα φρόντιζε για την ομαλή λειτουργία και εφαρμογή του κοινού νομικού συστήματος. Σημαντικό είναι να αναφερθεί σε αυτό το σημείο η αξία ενός τέτοιου κειμένου στην εποχή που η Κοινωνία των Εθνών ήταν ακόμη μια νέα ιδέα και όλα τα κράτη προσπαθούσαν να μεταβούν από μια ατομικιστική πολιτική που ακολουθούσαν ως τότε, σε μια συλλογική πολιτική. Σε μια τέτοια εποχή ο Νικόλαος Πολίτης παρουσιάζει τις πρωτοποριακές του ιδέες, καθώς και πλάνο για το πως μπορούν να εφαρμοστούν, αλλά και δυναμικά επιχειρήματα για τους λόγους που οι ιδέες του είναι απαραίτητο να υλοποιηθούν. Μελετώντας λοιπόν τις ιδέες αυτές σχεδόν εκατό χρόνια μετά μπορεί εύκολα κανείς να αντιληφθεί την αξία και τη σημασία τους για τον κόσμο του διεθνούς δικαίου και της νομικής επιστήμης γενικότερα.

Περνώντας έπειτα στην ανάλυση του ίδιου του κειμένου που μεταφράστηκε, αυτό μπορεί να χαρακτηριστεί ως δοκίμιο νομικού χαρακτήρα, αφού χρησιμοποιεί ευρύτατα νομικές έννοιες. Σημαντικό είναι να μην υπάρξει σύγχυση με τα ειδικά νομικά κείμενα όπως οι δικαστικές αποφάσεις, οι συμβολαιογραφικές πράξεις κλπ., καθώς τα κείμενα αυτά έχουν τελείως διαφορετική φύση από το συγκεκριμένο που εκφράζει απλώς την άποψη του συγγραφέα. Όπως όλα τα δοκίμια, έτσι και αυτό, προσπαθεί να προσεγγίσει με απλό τρόπο επιστημονικές έννοιες και ιδέες, στην προκειμένη περίπτωση νομικού χαρακτήρα. Επιπλέον, ο συγγραφέας εκφράζει τις παρατηρήσεις του, τις σκέψεις και τις ιδέες του, λαμβάνοντας υπόψη τη σύγχρονη για την εποχή του νομική σκέψη και τη διεθνή πραγματικότητα.

Ενδιαφέρον κρίνεται επίσης το κείμενο αυτό και ως προς την ιστορική του φύση. Ως ένα βιβλίο που γράφτηκε το 1927 με σκοπό να εκθέσει στο αναγνωστικό του κοινό τις τρέχουσες τότε τάσεις του διεθνούς δικαίου και στην προκειμένη περίπτωση να στηρίζει την ιδέα σύστασης διεθνούς ποινικού δικαστηρίου, ήταν απαραίτητο να ληφθεί υπόψη, κατά τη διάρκεια της μετάφρασης, η ιστορικότητά του. Ενδιαφέρουσα από την άλλη είναι και η σύγκριση με το σήμερα. Πολλές προτάσεις του, οι οποίες είχαν διατυπωθεί πριν από εκατό χρόνια, παραμένουν επίκαιρες και σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα οι ιδέες του θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν προδρομικές, ιδίως για την εποχή του, ενώ κάποια προβλήματα που θίγει είναι γεγονός πως ακόμη ταλανίζουν την διεθνή πολιτική. Έτσι λοιπόν, το κείμενο αυτό, υπό συγκεκριμένες συνθήκες, μπορεί να θεωρηθεί επίκαιρο έως και σήμερα.

Έπειτα, αναφορικά με την μετάφραση, ως ένα νομικό δοκίμιο, το κείμενο βρίθκει νομικών εννοιών και πιο συγκεκριμένα ορολογίας η οποία κατά τη διαδικασία της

μετάφρασης χρήζει ιδιαίτερης διαχείρισης. Για την ορθότερη απόδοση των όρων χρησιμοποιήθηκαν κυρίως μονόγλωσσα και δίγλωσσα λεξικά, έντυπα και ηλεκτρονικά, εγχειρίδια και κείμενα διεθνούς δικαίου ως παράλληλα κείμενα και πηγές τεκμηρίωσης, ενώ χρήσιμες φάνηκαν και κάποιες βάσεις δεδομένων νομικής ορολογίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως η IATE και το EurLex.

Πέρα όμως από την ορολογία, το επόμενο σημαντικό δίλημμα που αντιμετωπίζουν οι μεταφραστές αντίστοιχων κειμένων είναι το εάν είναι ορθότερο να μείνουν πιστοί στο πρωτότυπο ή εάν έχουν περιθώρια να κινηθούν με περισσότερη ευελιξία έτσι ώστε η μετάφρασή τους να ταιριάζει περισσότερο στη γλώσσα στόχο και να μην «μυρίζει μετάφραση». Όπως μάλιστα αναφέρει και ο Κουτσιβήτης «Η νομική μετάφραση, ως τεχνική μετάφραση, εμφανίζει κάποια κοινά χαρακτηριστικά με άλλα είδη τεχνικών μεταφράσεων, όπως η διχοτομία κωδικοποιημένου (τεχνικών όρων και στερεότυπων εκφράσεων) και ελεύθερου λόγου» (Γιουτίκας, 2016). Την απάντηση σε αυτό το ζήτημα δίνει συνήθως το κοινό στο οποίο απευθύνεται το ίδιο το κείμενο και το μετάφρασμα κατ' επέκταση. Στην προκειμένη περίπτωση, εφόσον το κείμενο απευθύνεται ευρέως σε όσους ενδιαφέρονται για το διεθνές δίκαιο και την ιστορία του και όχι αποκλειστικά σε νομικούς επιστήμονες, προτιμήθηκε μια υβριδική προσέγγιση, καθώς το κείμενο είναι κατά βάση νομικό, με στοιχεία «νομικού» και «ελεύθερου» λόγου να συνυπάρχουν. Έτσι, οι επιστημονικές έννοιες αποδόθηκαν με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αντιστοιχία, ενώ ο ελεύθερος λόγος προσαρμόστηκε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στην ελληνική γλώσσα.

Όλα τα νομικά κείμενα ανήκουν στην κατηγορία των culture-specific texts, είναι δηλαδή φορτισμένα με πολιτιστικά στοιχεία των κοινωνικών ομάδων τον έννομο βίο των οποίων ρυθμίζουν (Βλαχόπουλος, 1999). Για τον λόγο αυτό, η κλίμακα δυσκολίας της μετάφρασης τέτοιων κειμένων εξαρτάται σημαντικά από τη συνάφεια των νομικών συστημάτων των δύο χωρών και την συγγένεια της γλώσσας πηγή με τη γλώσσα στόχο. Στην προκειμένη περίπτωση ωστόσο πρόκειται για κείμενο διεθνούς δικαίου που δεν αναφέρεται σε νομικά συστήματα εσωτερικού δικαίου, αλλά σε διεθνείς θεσμούς και θεωρίες. Ο συγγραφέας δεν αντιπαραβάλλει δύο διαφορετικά θεσμικά πλαίσια αλλά αναφέρεται σε μια υφιστάμενη κατάσταση, βασιζόμενος στην διεθνή εμπειρία και σε έννοιες της νομικής επιστήμης, προτείνει τη διαμόρφωση ενός νέου διεθνούς δικαιοδοτικού οργάνου. Έτσι λοιπόν, κατά την μετάφραση δεν αντιμετωπίστηκε το πρόβλημα της συνάφειας νομικών συστημάτων, αφού οι νομικές έννοιες και οι όροι αφορούσαν το συνολικό διεθνές νομικό πλαίσιο. Άρα παρέμεινε μόνο το δεύτερο από τα δύο κριτήρια που παρουσιάζει ο Βλαχόπουλος (1999), αυτό της συγγένειας της γαλλικής με την ελληνική γλώσσα και τον βαθμό δυσκολίας της απόδοσης εννοιών από τη μία στην άλλη, θέμα το οποίο θα αναλυθεί εκτενώς παρακάτω.

Πέρα όμως από τις νομικές έννοιες και την ορολογία, κατά τη διαδικασία της μετάφρασης εμφανίστηκαν και άλλα ζητήματα τα οποία διαχωρίστηκαν στις παρακάτω κατηγορίες: συντακτικά/γραμματικά, λεξιλογικά, νοηματικά και ζητήματα ορολογίας. Τα σημαντικότερα από αυτά θα αναλυθούν παρακάτω ενώ θα εξηγηθεί και ο λόγος που προτιμήθηκε σε κάθε περίπτωση η αντίστοιχη η επιλογή. Πριν όμως από αυτό, είναι σημαντικό να σχολιαστεί το γεγονός πως παρότι η γαλλική δεν είναι η μητρική γλώσσα του συγγραφέα, το κείμενό του είναι άρτιο από γλωσσική άποψη, ενώ επίσης δεν παρατηρήθηκαν γλωσσικές παρεμβολές από την ελληνική γλώσσα στο λόγο του.

Ξεκινώντας λοιπόν την ανάλυση των ζητημάτων που αναφέρθηκαν παραπάνω, τα συντακτικά και γραμματικά προβλήματα αφορούν ακριβώς την προσαρμογή του κειμένου από τη μία γλώσσα στην άλλη. Πρόκειται για προβληματισμούς σχετικά με την αρχική δομή του κειμένου πηγή και το κατά πόσο η ίδια δομή μπορεί να ταιριάζει στη γλώσσα στόχο. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει μάλιστα και ο Jacobson, «ο μεταφραστής επανακωδικοποιεί και μεταβιβάζει ένα μήνυμα που λαμβάνει από μια άλλη πηγή. Άρα, η μετάφραση ενέχει δύο ισοδύναμα μηνύματα σε δύο διαφορετικούς κώδικες». Ως εκ τούτου, σε πολλά σημεία κρίθηκε απαραίτητο να αλλάξει η συντακτική δομή, με μερικά παραδείγματα τις παρακάτω περιπτώσεις: «...*en fait, à l'égard de certains actes, spécialement reprochés aux armées en campagne, elle peut être dérisoire ou aboutir même à l'impunité.*» που αποδόθηκε ως «Στην πραγματικότητα, όσον αφορά ορισμένες πράξεις, ιδίως εκείνες που προσάπτονται στους στρατούς στο πεδίο μάχης, η καταστολή μπορεί να καταλήξει πενιχρή ή ακόμη και εν τέλει να μην εφαρμοστεί» και «...*et dans les hypothèses où, s'agissant d'une activité juridiquement non limitée, la procédure pacifique préalable ne trouve pas sa pleine application.*» που αποδόθηκε ως «...και σε υποθέσεις όπου δεν εφαρμόζεται πλήρως η προηγούμενη ειρηνική διαδικασία, διότι μια δραστηριότητα μπορεί να είναι νομικά απεριόριστη». Οι γραμματικοί προβληματισμοί σχετίζονταν περισσότερο με το κατά πόσο η όσο το δυνατόν κοντινότερη στο κείμενο πηγή απόδοση ταιριάζει στους κανόνες γραμματικής της ελληνικής γλώσσας. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το εξής: «... *contrairement aux engagements pris aux articles 12, 13 ou 15*» όπου το *contrairement* δεν μεταφράστηκε ως αντίθετα ή εν αντιθέσει και το *pris* δεν αποδόθηκε με την έννοια του παίρνω και συνολικά το απόσπασμα αποδόθηκε ως «...*κατά παράβαση των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί στα άρθρα 12, 13 ή 15*». Τέλος, είναι σημαντικό να αναφερθεί πως ιδιαίτερη θέση στην κατηγορία αυτή κατείχαν τα σημεία στίξης. Έχοντας υπόψη τον σημαντικό ρόλο της στίξης στο νόημα και την κατανόηση ενός κειμένου αλλά και τους διαφορετικούς κανόνες που ακολουθεί η κάθε γλώσσα όσον αφορά τη στίξη, έγιναν μερικές από τις εξής αλλαγές: «*L'attribution de compétence à une juridiction internationale serait d'une incontestable utilité; elle donnerait aux violations des lois de la guerre une sanction effective en assurant le jugement certain et impartial du coupable.*» όπου η άνω τελεία, που δεν χρησιμοποιείται πλέον τόσο συχνά στα ελληνικά έγινε άνω και κάτω τελεία, δηλαδή «*Η εκχώρηση αρμοδιότητας σε ένα διεθνές δικαιοδοτικό όργανο θα ήταν αναμφισβήτητη χρήσιμη: θα παρείχε αποτελεσματική τιμωρία για τις παραβιάσεις των νόμων του πολέμου, διασφαλίζοντας ότι ο ένοχος θα τύχει δίκαιης και αμερόληπτης δίκης.*», σε άλλη περίπτωση η άνω τελεία έχει μετατραπεί σε παύλα, όπως «*leurs actes ne peuvent être appréciés que d'après le droit interne et par les organes chargés de l'appliquer; ils ne sauraient être jugés par une juridiction internationale*» που αποδόθηκε ως «*Οι πράξεις τους μπορούν να αξιολογηθούν μόνο σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο και από τα όργανα που είναι αρμόδια για την εφαρμογή του – δεν μπορούν να κριθούν από ένα διεθνές δικαστήριο.*», ενώ συχνές είναι και οι περιπτώσεις όπου η πρόταση διακόπτεται με τελεία στα ελληνικά στο σημείο όπου το γαλλικό κείμενο έχει άνω τελεία, με σκοπό την απλούστερη και σαφέστερη απόδοση.

Προχωρώντας στην κατηγορία των λεξιλογικών προβλημάτων, αντιμετωπίζονται ζητήματα που έχουν να κάνουν με την επιλογή των κατάλληλων λέξεων για την ορθότερη και πιστότερη απόδοση νοημάτων. Διευκρινίζεται ότι η κατηγορία αυτή αφορά το απλό λεξιλόγιο του κειμένου και όχι την ορολογία, η οποία θα αναλυθεί αργότερα, σαν ξεχωριστή κατηγορία. Εδώ θα εξεταστούν τα σημαντικότερα ζητήματα, οι διαθέσιμες λύσεις και οι τελικές επιλογές, μέσω συγκεκριμένων παραδειγμάτων:

- neutres: η λέξη αυτή προσδιορίζει όσους δεν λαμβάνουν θέση σε διαμάχες τρίτων, στην προκειμένη περίπτωση κρατών, και προτιμήθηκε να αποδοθεί περιφραστικά, δηλαδή ως «*άτομα προερχόμενα από ουδέτερες χώρες*»
- personnes faisant partie de [...] forces armées: εδώ η λέξη «*personnes*» αναφέρεται στο *προσωπικό των ενόπλων δυνάμεων*
- doctrine: έχει την έννοια της *θεωρίας* και της *βιβλιογραφίας*, όχι του δόγματος
- la guerre était libre: για λόγους καλύτερης εκφραστικότητας στα ελληνικά το *libre* δεν μεταφράζεται ως ελεύθερος (ο πόλεμος δεν μπορεί να είναι ελεύθερος) αλλά η καταλληλότερη απόδοση είναι «*ο πόλεμος δεν υπόκειται σε περιορισμούς*»
- la liberté de rester neutres: και εδώ δεν πρόκειται περί ελευθερίας ή δικαιώματος, αλλά η λέξη που αποδίδει καλύτερα το νόημα της συγκεκριμένης έννοιας είναι η «*δυνατότητα*»
- la transformation de la notion de neutralité: για την πιο πιστή απόδοση του νοήματος η φράση δεν μεταφράστηκε κατά λέξη ως η μεταβολή της έννοιας της ουδετερότητας αλλά ως «*η αλλαγή του σημασιολογικού περιεχομένου του όρου της ουδετερότητας*»
- lettre morte: πρόκειται για έκφραση που χρησιμοποιείται ευρέως με το ίδιο νόημα και στις δύο γλώσσες με μόνη αλλαγή στη μία λέξη: στα ελληνικά δεν λέγεται νεκρό αλλά «*κενό γράμμα*»
- jalons: η λέξη χρησιμοποιείται με την μεταφορική της έννοια και αποδίδεται ως «*ορόσημα*»
- auteur du crime: η ιδανική απόδοση αυτής της έκφρασης σε ένα τέτοιου είδους κείμενο κρίθηκε πως είναι ο «*αυτουργός του εγκλήματος*»
- rouvrir: το ρήμα εδώ χρησιμοποιείται μεταφορικά και έχει την έννοια της *αφύπνισης*
- la vindicte de la collectivité: η λέξη «*vindicte*» έχει γενικώς την έννοια της εκδίκησης και της οργής, στην προκειμένη όμως περίπτωση προτιμήθηκε να αποδοθεί με πιο ουδέτερο τρόπο ως η «*κρίση της διεθνούς κοινότητας*»
- le fait de procéder à une guerre d'agression: για την απλούστερη εκφορά του λόγου στα ελληνικά, η έκφραση «*le fait de procéder*» μεταφράζεται μονολεκτικά ως «*η διεξαγωγή (επιθετικού πολέμου)*»
- mettre en mouvement: η κατά λέξη μετάφραση θα ήταν «*θέτει σε κίνηση*» όμως, λόγω του συγκεκριμένου και για την ορθότερη απόδοση του νοήματος, προτιμήθηκε να μεταφραστεί «*θέτει σε λειτουργία*».

Έπειτα, θα αναλυθούν τα νοηματικά ζητήματα που προέκυψαν κατά την διαδικασία της μετάφρασης. Πρόκειται για ασάφειες ή δυσκολίες αποκωδικοποίησης του νοήματος εκφράσεων ή προτάσεων του κειμένου. Τα προβλήματα αυτά αντιμετωπίστηκαν είτε με πλήρη συντακτική αποδόμηση και επανασύνθεση στην γλώσσα στόχο, είτε με περαιτέρω αναζήτηση των εννοιών που προκαλούσαν σύγχυση. Εμβαθύνοντας σε μερικά παραδείγματα είναι εμφανές ότι στο απόσπασμα «*La réforme ne peut pas être la même pour tous les faits, délictueux compris dans la criminalité internationale*» η λέξη «*délictueux*» παρουσιάζει μια δυσκολία στην μετάφραση. Μετά από έρευνα σε λεξικά και ερμηνεία των συμφραζομένων, έγινε αντιληπτό πως αναφέρεται σε διεθνή εγκλήματα, όμως παρέμεινε το πρόβλημα της συνολικής απόδοσης της πρότασης. Εν τέλει, προτιμήθηκε να αποδοθεί ως εξής: «*Η αναθεώρηση δεν μπορεί να είναι η ίδια για όλα τα αδικήματα και πόσο μάλλον για το διεθνές έγκλημα*». Ένα άλλο παράδειγμα είναι η εξής πρόταση: «*Elles sont dénuées de valeur juridique, car le droit est l'image de la vie; il n'existe que pour les êtres réels, les hommes*» όπου

πρόβλημα παρουσιάζει το «*êtres réels*». Κάνοντας αναφορά στους ανθρώπους, ο συγγραφέας τους χαρακτηρίζει «*πραγματικά όντα*» το οποίο είναι εμφανής πλεονασμός, αφού τα όντα είναι προφανώς πραγματικά. Ο πλεονασμός αυτός έχει ως σκοπό να τονίσει την άποψη του συγγραφέα πως ο άνθρωπος είναι το πραγματικό υποκείμενο του διεθνούς δικαίου και όχι το κράτος, κάτι που αναλύει διεξοδικά σε άλλο κεφάλαιο του βιβλίου του. Έτσι λοιπόν, θεωρήθηκε ιδανικό να παραμείνει ο πλεονασμός αυτός και στην μετάφραση, για να μη χαθεί η έμφαση που δίνεται στο κείμενο πηγή μέσω της χρήσης του.

Τέλος θα αναλυθεί η εκτενέστερη κατηγορία, αυτή της ορολογίας. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει νομική ορολογία, ονομασίες οργανισμών, συνθήκες και οτιδήποτε άλλο μπορεί να παραπέμπει σε ειδικό νομικό λεξιλόγιο, καθώς και τις πηγές από τις οποίες εντοπίστηκε ο αντίστοιχος όρος στα ελληνικά. Πιο συγκεκριμένα:

- le Conseil de la S.D.N.: το Συμβούλιο της ΚτΕ (Κοινωνία των Εθνών) [Ε. Γαρδούνης, Γαλλο-ελληνικό / Ελληνο-γαλλικό Λεξικό Νομικών Όρων]
- droit de la guerre: δίκαιο του πολέμου [IATE]
- La convention de la Haye de 1907, sur les lois et coutumes de la guerre sur terre: Η Σύμβαση της Χάγης «περί των νόμων και εθίμων εν τω κατά ξηράν πολέμω» του 1907 [IATE]
- justum bellum: justum bellum (λατινικός όρος που χρησιμοποιείται αυτούσιος και έχει την έννοια του «δίκαιου πολέμου»)
- Conférences de la Haye: Συνδιασκέψεις της Χάγης [IATE]
- Convention Porter: Σύμβαση Πόρτερ [Wordreference (convention)]
- Traité Bryan: Συνθήκες Μπράιαν (γνωστότερη η Συνθήκη Μπράιαν-Τσαμόρο) [Wordreference (traité) / Google books]
- guerre d'agression: επιθετικός πόλεμος [IATE]
- droit de gens: δίκαιο των λαών (επιλέχθηκε η πιο λαϊκή απόδοση για να μην υπάρξει σύγχυση με τον όρο «droit international») [Glosbe]
- l'agresseur: επιτιθέμενος [IATE]
- protocole de Genève de 1924: Πρωτόκολλο που υπογράφηκε στη Γενεύη το 1924 (έχει επικρατήσει με το όνομα Πρωτόκολλο Πολίτη - Καλφώφ και αφορούσε ανταλλαγή πληθυσμών και προστασία μειονοτήτων) [SearchCulture.gr]
- le pacte rhénan conclu à Locarno: συνθήκη του Λοκαρνό (πλέον έχει εδραιωθεί αυτή η ονομασία και προτιμήθηκε χάριν συντομίας, αφού απαντάται συχνά στο κείμενο) [IATE]
- Cour permanente de justice internationale: Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης [IATE]
- Massachusetts Congregational Conference: έπειτα από αναζήτηση σε παράλληλα κείμενα και forum, έγινε αντιληπτό πως γίνεται λόγος για την Κονγκρεγκασιοναλιστική Εκκλησία, η οποία είχε επηρεάσει σημαντικά την πολιτική σκηνή της Μασαχουσέτης από τα μέσα του 17^{ου} αιώνα, επομένως θεωρήθηκε πως η καταλληλότερη απόδοση της συγκεκριμένης διάσκεψης στα ελληνικά θα ήταν η «*η Κονγκρεγκασιοναλιστική διάσκεψη της Μασαχουσέτης*» [Glosbe και Colonial society of Massachusetts (colonialsociety.org)]
- le traité de Versailles: Συνθήκη των Βερσαλλιών [IATE]
- Le traité non ratifié de Sèvres: η μη επικυρωμένη Συνθήκη των Σεβρών (αρχικά μη επικυρωμένη, αφού τα ελληνοτουρκικά σύνορα διευθετήθηκαν εκ νέου με

- τη Συνθήκη της Λοζάνης, μετά την αποτυχία της Μεγάλης Ιδέας του Βενιζέλου) [Glosbe και Larousse]
- le Comité de juristes: Επιτροπή Νομικών [Ε. Γαρδούνης, Γαλλο-ελληνικο / Ελληνο-γαλλικό Λεξικό Νομικών Όρων]
 - International Law Association: International Law Association (ILA) (χρησιμοποιείται η αγγλική ονομασία όπως διατυπώθηκε σε παράλληλα κείμενα, ενώ συχνή είναι και η χρήση του ακρωνυμίου για συντομία) [EurLex]
 - l'Union interparlementaire: Διακοινοβουλευτική Ένωση [IATE]
 - Conférence de Berne: Διάσκεψη της Βέρνης [IATE]
 - Conférence de Washington: Διάσκεψη της Ουάσιγκτον [IATE]
 - l'Association internationale de droit pénal: Διεθνής Ένωση Ποινικού Δικαίου [Ε. Γαρδούνης, Γαλλο-ελληνικο / Ελληνο-γαλλικό Λεξικό Νομικών Όρων]
 - droit commun: κοινό δίκαιο [IATE]
 - extradition: έκδοση [IATE]
 - juridiction internationale: διεθνής δικαιοδοσία [EurLex]
 - la psychologie des foules: ψυχολογία του πλήθους [Glosbe και Linguee]
 - la responsabilité collective: συλλογική ευθύνη [EurLex]
 - conduite criminelle: τέλεση εγκληματικών ενεργειών [EurLex]
 - légalité internationale: διεθνή νομιμότητα [IATE και EurLex]
 - abandon noxal: αποδεχόμενη την ευθύνη του, η κοινότητα παρέδιδε τον κατηγορούμενο(...) (περιφραστική απόδοση μιας έννοιας του Ρωμαϊκού Δικαίου που δηλώνει εγκατάλειψη ενός ανθρώπου ή πράγματος που έχει προκαλέσει ζημιά) [lalanguefrancaise.com]
 - parquet: εισαγγελία [IATE]
 - chambre criminelle: Ποινικό Τμήμα [EurLex]

Συνοψίζοντας, η μετάφραση του νομικού δοκιμίου απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και ακρίβεια λόγω της πολυπλοκότητας και της αυστηρότητας του νομικού λόγου. Η ανάλυση των συντακτικών και γραμματικών στοιχείων, σε συνδυασμό με τη λεξιλογική ακρίβεια και την ορθή χρήση της εξειδικευμένης ορολογίας, είναι καθοριστικής σημασίας για την επίτευξη μιας αξιόπιστης και κατανοητής μετάφρασης. Τα νοηματικά ζητήματα που προκύπτουν, ιδίως όσον αφορά την ερμηνεία και την απόδοση των νομικών εννοιών, απαιτούν βαθιά κατανόηση τόσο της γλώσσας προέλευσης όσο και της γλώσσας στόχου. Μόνο με μια ολιστική προσέγγιση και την προσεκτική εξισορρόπηση όλων των παραπάνω παραμέτρων μπορεί να διασφαλιστεί ότι η μετάφραση θα ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις που χαρακτηρίζουν το πρωτότυπο κείμενο.

Επίλογος

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία, επιχειρήθηκε μια εις βάθος μελέτη και μετάφραση ενός σημαντικού κεφαλαίου από το έργο του Νικολάου Πολίτη, που αφορά το Διεθνές Ποινικό Δίκαιο. Η ανάλυση και η μετάφραση αυτού του κεφαλαίου ανέδειξαν τη σπουδαιότητα της ακρίβειας και της προσοχής στη λεπτομέρεια που απαιτείται κατά την απόδοση νομικών κειμένων. Η εργασία αυτή κατέδειξε την πρόκληση της μεταφοράς νομικών όρων και εννοιών από τη γαλλική στην ελληνική γλώσσα, καθώς και τη σημασία της πολιτιστικής και ιστορικής κατανόησης για την επιτυχή μετάφραση. Μέσω της ανάλυσης του κειμένου, επιβεβαιώθηκε ότι τα νομικά κείμενα είναι φορείς πολιτιστικών στοιχείων και απαιτούν μια προσεκτική και εξειδικευμένη προσέγγιση για την απόδοσή τους.

Επιπλέον, η εργασία αυτή προσέφερε την ευκαιρία να συγκριθούν οι προτάσεις και οι θεωρίες του Πολίτη με τη σύγχρονη πραγματικότητα του Διεθνούς Δικαίου, αποδεικνύοντας ότι πολλές από τις ιδέες του παραμένουν επίκαιρες. Η ανάλυση και η μετάφραση του κειμένου ανέδειξαν επίσης τις διαχρονικές προκλήσεις και τα ανοιχτά ζητήματα που εξακολουθούν να υφίστανται στον τομέα του Διεθνούς Ποινικού Δικαίου. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, έγινε φανερό ότι η κατανόηση και η αποτύπωση των νομικών κειμένων δεν είναι μόνο θέμα γλωσσικής επάρκειας, αλλά απαιτεί επίσης βαθιά γνώση των νομικών συστημάτων και των πολιτισμικών πλαισίων στα οποία αυτά εντάσσονται.

Συνολικά, η εργασία αυτή αναδεικνύει την πολυπλοκότητα και την πολυδιάστατη φύση της νομικής μετάφρασης, ενώ παράλληλα τιμά τη συμβολή του Νικολάου Πολίτη στην ανάπτυξη του Διεθνούς Δικαίου. Με την ολοκλήρωση αυτής της μετάφρασης, επιδιώκεται μια συμβολή στην καλύτερη κατανόηση του έργου του και στην περαιτέρω μελέτη του στον ελληνικό νομικό κόσμο. Η διαδικασία αυτή αποτέλεσε μια προσπάθεια να έρθουν στο φως οι βαθύτερες πτυχές των θεωριών του Πολίτη και να εξεταστεί η επιρροή τους στο σημερινό νομικό τοπίο, αναδεικνύοντας έτσι τη συνεχιζόμενη σημασία των ιδεών του Πολίτη και ενισχύοντας την κατανόηση του Διεθνούς Ποινικού Δικαίου μέσω της προσεκτικής και λεπτομερούς μελέτης του έργου του.

Βιβλιογραφία

Ελληνόφωνη

- Βλαχόπουλος, Σ. (1999). *Η μετάφραση νομικών κειμένων επί τη βάσει της Θεωρίας του Σκοπού* (διδακτορική διατριβή). Ιόνιο Πανεπιστήμιο.
- Γιουτίκας, Δ. (2016). *Μετάφραση νομικών κειμένων από τη γαλλική στην ελληνική γλώσσα: η περίπτωση των δικαστικών αποφάσεων σε υποθέσεις διαζυγίων* (διδακτορική διατριβή). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Καλογερόπουλος - Στράτης, Σ. (1963). *Διεθνές Δημόσιον Δίκαιον*. Εκδόσεις Β. Παπαζήση.
- Πολίτης, Μ. (2009). *Η θέση του ατόμου στη διεθνή έννομη τάξη σύμφωνα με τον Νικόλαο Πολίτη. Μετάφραση και σχολιασμός αποσπάσματος από το έργο του Νικολάου Πολίτη Les nouvelles tendances du droit international*. Επιστημονική Επετηρίδα του ΤΞΓΜΔ του Ιονίου Πανεπιστημίου Dictio 2007-2008, τ. 2.
- Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, (n.d.). *Έκφραση Έκθεση (Γ' Λυκείου) – βιβλίο μαθητή*. Ινστιτούτο Τεχνολογίας, Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διάφοιτος».
- Photodentro-Cultural: Νικόλαος Πολίτης. (2015). <http://photodentro.edu.gr/cultural/r/8526/4000>
- Munday, J. (2002). *Μεταφραστικές σπουδές: θεωρίες και εφαρμογές*. Εκδόσεις Μεταίχμιο (μετάφραση: Φίλιππάτος, Α.).

Γαλλόφωνη

- Gémar, J. C. (1942). *Traduire, ou, l'art d'interpréter: langue, droit et société: éléments de jurilinguistique*. Presses de l'Université du Québec.
- Politis, N. (1927). *Les nouvelles tendances du droit international*. Librairie Hachette.